

European Union

European Regional Development Fund

KAUNO REGIONO KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ PLĖTROS VEIKSMŲ PLANAS

Kaunas, 2011

Tarptautinio tarpregioninio bendradarbiavimo INTERREG IV C
programos finansuojamas projektas „**KŪRYBINIS
AUGIMAS**“/„**CREATIVE GROWTH**“

PROJEKTO VYKDYTOJAS:

KAUNO REGIONO
KAUNAS REGIONAL

PLĖTROS AGENTŪRA
DEVELOPMENT AGENCY

Laisvės al. 46, □ LT-44246 Kaunas □
kaunas.rda@krda.lt; www.krda.lt

TURINYS

IVADAS.....	2
I. TEORIJS APŽVALGA.....	5
1.1. Kultūros ir kūrybos industrijų samprata ir klasifikacija.....	5
1.2. Politinė ir teisinė KI bazė Europos Sąjungoje ir Lietuvoje.....	9
1.3. Kūrybiniai miestai.....	10
1.4. Klasterio samprata ekonomikoje. Kūrybiniai klasteriai.....	12
II. KAUNO REGIONO KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SITUACIJOS APŽVALGA.....	17
2.1. Kauno regiono statistinė informacija.....	17
2.2. Kauno regiono kūrybinių industrijų apžvalga.....	18
2.3. Kūrybiniai klasteriai Kauno regione.....	20
III. VEIKSMŲ PLANAS.....	22
REKOMENDACIJOS.....	33
LITERATŪRA.....	34
SUMMARY.....	36
PRIEDAI.....	41

ĮVADAS

Pastaraisiais dešimtmečiais vykstantis spartus naujų technologijų vystymasis ir vis didėjanti globalizacija skatina perėjimą nuo tradicinės gamybos prie paslaugų ir inovacijų, o pagrindine „žaliava“ tampa kūrybiškumas, vaizduotė ir novatoriškumas. Tiek gamintojai, tiek ir kitų sektorių atstovai kuria produktus, kurių materialioji vertė vis labiau priklauso nuo nematerialiosios vertės. Štai čia ir susiduriama su kūrybinių industrijų arba kūrybinės ekonomikos sąvokomis. Kūrybos ekonomika – tai ekonomika, pagrįsta intelektine nuosavybe, kūrybiškumu, skaitmeninėmis technologijomis, kultūra, menu, verslumu, dizainu, žiniomis. Kūrybinėms industrijoms (toliau – KI) paprastai priskiriama architektūra, vizualusis menas ir dizainas; muzika ir scenos menai; programinės įrangos gamyba, vaizdo žaidimai ir leidyba; kino produkcija, fotografija, TV ir radijas; pramogų verslas, paveldas ir pan.

Daugybė visame pasaulyje per keletą pastarųjų dešimtmečių atliktų tyrimų rodo, kad kultūros ir kūrybos sektorių įmonės yra ne tik novatoriškos, bet ir pasižymi dideliu ekonominiu potencialu: 2006 metais Europos Komisijos užsakymu atliktame tyrime „Europos kultūros ekonomika“, nurodoma, jog KI sektoriaus apyvarta Europoje 2003 metais buvo 654 mlrd. EUR, t.y. 2,6 proc. Europos BVP, o pridėtinės vertės augimas buvo 19,7 proc. KI sektoriuje 2004 metais Europoje dirbo mažiausiai 5,8 mln. darbuotojų (visi darbingi Airijos ir Graikijos gyventojai kartu sudėjus)¹. Lietuvoje 2001 metais KI uždirbo 2,1 milijardus litų, t.y. 2,0 proc. bendrojo vidaus produkto, o 2006 metais KI uždirbo daugiau kaip 4 mlrd.litų. Šiame sektoriuje 2001 m. dirbo 57 tūkstančiai arba 4 proc. procentai šalies dirbančiųjų. KI įmonių realizavimo pajamų dalis Lietuvos BVP nuo 2.1 proc. 2002 metais pakilo iki 5.2 proc. 2006 metais. Pagal Statistikos departamento duomenis KI sektoriuje 2007 metais veikė 6149 įmonės, kuriose dirbo 61297 darbuotojai. Tai sudarė 8 proc. visų Lietuvoje veikusių įmonių, bei 4 proc. visų Lietuvos dirbančiųjų. KI sektoriuje įmonių augimas 2006–2007 metais siekė 8 proc., o darbuotojų skaičius išaugo 2,8 proc². Tai rodo, kad KI sektorius šiuo metu užima svarbų vaidmenį Lietuvos ūkyje ir šis vaidmuo sparčiai didėja. Taigi, galima teigti, kad jau daugelyje Europos ir viso pasaulio šalių kūrybinė ir kultūrinė ekonomika bei kūrybinės industrijos tapo vienu svarbiausių miestų ir regionų strateginiu prioritetu.

Svarbu pabrėžti, kad KI sąvoka sietina ne vien su bendrąja ekonomika, bet, kas labai svarbu, taip pat ir su socialiniais dalykais: naujų darbo vietų kūrimu, jaunimo pritraukimu, jų įdarbinimu, vietos bendruomenių integracija, bendrojo ir viešojo gerio didinimu, tarptautiniu miesto patrauklumu ir pan. Šia prasme, KI suprantamos kaip gyvenimo kokybės gerinimo variklis – kaip viena svarbiausių idėjų, įgaunančių vis spartesnį įsitvirtinimo pagreitį vietos ir regioniniuose lygmenyse. Kūrybinė ekonomika šiandien tampa labai svarbiu katalizatoriumi ir postsovietinėse, postkomunistinėse šalyse. Svarbios ne tik ekonomine prasme, KI prisideda ir prie bendruomenių tapatumo/identiteto formavimo, pasitikėjimo didinimo, kultūrinės ir vartojimo įvairovės plėtros, socialinės interakcijos ir sanglaudos, simbolių, vertybių, kokybės kūrimo – tų naujos kūrybinės ekonomikos resursų ir išteklių, kurie formuoja miestų ir regionų tapatumus globaliame kontekste. Taigi, galima teigti, kad šiandien tampa aišku, kad miestai ir regionai virsta atsiliekančiais ir antimodernistiniais, jei jie nėra kūrybiški ir negeba atlikti kokybinio vertės šuolio. Kūrybinio miesto idėja yra neatsiejamai susijusi su bendruoju kultūrinės-kūrybinės ekonomikos ir kūrybinių industrijų augimu. Kūrybinio miesto idėja rodo, kad būtent kultūra ir kūrybingumas yra ir perspektyvoje bus vienas svarbiausių miestų ir regionų plėtros veiksnių. Atitinkamai, kūrybinio miesto idėja yra susijusi su naujai besiformuojančios kūrybinės klasės vizija, kuri turėtų laipsniškai išstumti masinio gamintojo ir vartotojo įvaizdžius bei orientyrus. Jau šiandien daugelis naujų medijų kompanijų plėtoja aukštomis technologijomis pagrįstas interaktyvias komunikacijas ir socialinį kūrybinį aktyvumą, kuris atveria galimybes kurtis ir skleisti kūrybinei klasei ne tik tarp menininkų, bet ir kituose visuomenės sluoksniuose.

¹ Europos Komisijos užsakymu KEA atliktas tyrimas „Kultūros ekonomika Europoje“ (2006 m.)

² Pažangos strategijos „Lietuva 2030“ iššūkiai. Kultūros aktualijos 2010'12 (82), gruodis.

KI esmė atsiremia į intelektualinę nuosavybę, kuri yra betarpiškai susijusi turiniu ir kūryba/kūrimu. Dėl šios priežasties KI dažnai yra siejamos su taip vadinamomis autorinėmis, turinio, kultūrinėmis, skaitmeninėmis industrijomis. Turinys, kurį sukuria tokia intelektualinė nuosavybė yra ir gali būti lengvai perkuriama, nesunkiai keičiama jos paskirtis, pritaikoma naujiems poreikiams, ji neturi baigties ir niekur nedingsta, nes turinį visuomet galima pritaikyti naujoms, pačioms įvairiausioms formoms (pvz. tapybos darbas ar fotografija gali sėkmingai virsti kalėdiniu atviruku, būti tiražuojamas skaitmeniniuose formatuose ir pan.). Dažnai KI sukurtas turinys virsta ištaisais bendruomeniniais sąjūdžiais: pavyzdžiui gotų subkultūra remiasi Vakarų šalių niūriuoju siaubo kinematografu, o Emo subkultūra plėtoja japonų animacijos sukurtus įvaizdžius. Pagaliau šios skonio ir stiliaus subkultūros stimuliuoja mados (drabužių, šukuosenų, makiažo, tatu ir kt.), muzikos, scenos meno bei literatūros raidą.

Vis dėl, nepaisant to, kad visame pasaulyje KI yra pripažįstamos kaip pažangus rinkos ir meno plėtros modelis, kurį nuo 2003 m. mėgina įdiegti ir Lietuva, tačiau tenka pripažinti, kad KI raida šalyje, o tuo pačiu ir Kauno regione yra/tebėra problematiška. Ydinga dotacijų sistema ir iš čia kylanti konkurencijos laisvojoje rinkoje baimė, negebėjimas joje išgyventi, nekomercinio ir profesionalaus meno atskirtis, iškreipiantis tikrąjį vaizdą ir kuriantis mitus apie kultūros nuostolingumą – skatina ieškoti galimybių, kurias atveria verslo ir meno sanglauda, o kartu ir vykdyti tyrimus, kurie įgalintų suprasti esamą vietos/regiono kūrybinės ekonomikos lauką, potencialą ir poreikius. Be to, pasak J. Černevičiūtės³, „Lietuvoje vis dar populiaru romantinė „meno menui“ koncepcija, kurią palaiko ne tik Lietuvos lavinimo institucijos, bet ir patys menininkai bei meno vartotojai. Toks meno supratimas neskatina sąveikos tarp meno ir rinkos, taip pat meno kaip išteklių panaudojimo kūrybinėse industrijose. Kultūros politikoje vis dar populiaru hierarchinė kultūros ir meno sakralumo samprata neapima rinkos santykių ir kūrybinių industrijų plėtros. Meno samprata dažniau siejama su išitvirtinimu meno pasaulyje ir pripažinimu tarp profesionalų, o ne su meno galimybe tapti socialiniu ištekliumi, kūrybiško vartojimo objektu platesnei visuomenei. Meno komunikacijos procesas vis dar yra suprantamas kaip profesionalų ištobulinti estetiniai skonio standartai, iki kurių visuomenė turi „priaugti“, lavindama savo skonį arba pagarbiai nesikišdama į meno pasaulio subtilybes“.

Vertinant Kauno regiono (ir ypatingai Kauno miesto) kūrybines industrijas, pastebima, kad jis nusileidžia Vilniaus miestui, kuris būdamas sostine atlieka daugumą valstybinių administracinių funkcijų, taip pat ir kultūros srityje, ir taip pritraukia iškiliausius KI atstovus ne tik iš Kauno regiono, bet ir visos Lietuvos. Tuo tarpu, Kauno miestas, nors ir turėdamas turtingą istoriją ir galias kultūrinės tradicijas, yra priverstas savo kultūrinį gyvenimą finansuoti pats. Taigi, antrojo Lietuvos miesto statusas yra didelis iššūkis Kauno miestui ir visam regionui, tačiau šią situaciją galima pakeisti pasinaudojant kūrybiniu miesto ir regiono potencialu ir įtraukiant KI į prioritetines regiono plėtros sritis.

Siekiant išanalizuoti KI padėtį Kauno regione ir įgyvendinant tarptautinį tarpregioninį bendradarbiavimo INTERREG IV C programos finansuojamą projektą „Creative Growth/Kūrybinis augimas“, Kauno apskrities viršininko administracija 2009 m. parengė studiją „Kūrybinių industrijų žemėlapis (socialinė, ekonominė analizė) Kauno regione“. Veiksmų planas yra šios studijos, o taip pat dokumento „Kūrybinių industrijų klasterių plėtros Kauno regione galimybių studija“, tąsa.

VEIKSMŲ PLANO TIKSLAS – numatyti KI plėtros kryptis, pateikti konkrečias jų įgyvendinimo priemones, lėšas ir vykdytojus, kurie prisidės prie kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtojimo Kauno regione.

UŽDAVINIAI:

- aptarti KI plėtros perspektyvas (kryptis, tendencijas) Kauno regione;

³ Černevičiūtė J., Žilinskaitė V. Kūrybinių industrijų raida ir meno komunikacijos samprata Lietuvoje. *Filosofija. Sociologija*. 2009. T. 20. Nr. 3, p. 203–212.

- apibrėžti konkrečius veiksmus, siekiant paskatinti KI plėtrą Kauno regione;
- numatyti už veiksmų plano įgyvendinimą atsakingus asmenis;
- numatyti veiksmų plano priemonių įgyvendinimo finansavimo šaltinius.

VEIKSMŲ PLANO APIMTIS.

Dokumente pateikiama kūrybinių industrijų teorinė apžvalga, kurioje didelis dėmesys skiriamas KI termino išaiškinimui, identifikuojami KI priskiriami sektoriai, nagrinėjamos „kūrybinio miesto“ ir „kūrybinių klasterių“ sampratos. Paskutiniai du terminai į teorinę apžvalgą įtraukiami, kadangi KI yra linkusios kurtis urbanistinėse teorijose, dėl ko dažnai yra vadinamos miesto industrijomis. Tuo tarpu sėkminga KI klasterizacija yra vienas svarbiausių KI sektoriaus plėtros garantų. Šiame dokumente taip pat trumpai apžvelgiama KI sektoriaus situacija Kauno regione: svarbiausi sektoriai, žmonės dirbantys KI sferoje, KI sektoriaus apyvarta bei besiformuojantys KI klasteriai Kauno regione.

Antroje dokumento dalyje pateikiamas Kauno regiono KI veiksmų planas: nustatomi uždaviniai ir pateikiamos konkrečios tų uždavinių įgyvendinimo priemonės, nurodant atsakingas institucijas, reikalingą finansavimą ir galimus finansavimo šaltinius.

I. TEORIJS APŽVALGA

1.1. Kultūros ir kūrybos industrijų samprata ir klasifikacija

Kūrybinių industrijų sąvoka, anot J. Hartley⁴, susiformavo iš jau gerokai anksčiau mokslininkų ir tyrėjų konceptualizuotų sąvokų, tokių kaip „kūrybiniai, laisvieji menai“ ir „kultūrinės industrijos“, kurių ištakos siekia XVIII a. Pastaraisiais dešimtmečiais kūrybinių industrijų (at)gimimą sąlygojo pasikeitimai technologijų srityje ir pasaulio ekonomikoje - ypatingai paskutiniaisiais XX a. dešimtmečiais (po 1990 m.), smarkiai paplitus interaktyvioms medijų formoms. KI termino vartojimą vienos pirmųjų įvedė tokios šalys kaip Didžioji Britanija, Singapūras, Australija, Naujoji Zelandija, Taivanas ir Honkongas. Greičiausiai tai nulėmė jų siekis „užčiuopti“, pasinaudoti naujai atsivėrusiomis galimybėmis, sujungiant *meną* su komercine *rinka*. Vis dėl to šiandien dar nėra vieno kūrybinių industrijų apibrėžimo: ne tik Europoje ir JAV, bet ir atskirose Europos šalyse, egzistuoja skirtingi, tačiau vienas kitą papildantys, požiūriai į KI sampratą. Pvz., JAV kūrybingumas yra labiau orientuotas į vartotoją ir rinką, tuo tarpu Europoje kūrybinės industrijos yra siejamos su nacionaline tradicine kultūra ir visuomeniškumu. D. Britanijoje kūrybinės industrijos (kitai dar vadinamos „kūrybinėmis šakomis“) laikomos kultūrinių industrijų dalimi ir apima tiek pačias kūrybines industrijas, tiek ir bibliotekas, paveldą, laisvalaikį, turizmą bei sportą. Tuo tarpu šiaurės Europos šalyse vartojama sąvoka „potyrių ekonomika“, kuri apima įvairias kūrybines šakas, tokias kaip reklama, architektūra, meno kūrinių ir antikvariato rinka, amatai, dizainas, mados dizainas, filmai ir vaizdo įrašai, laisvalaikiui skirta interaktyvi programinė įranga, muzika, scenos menai, leidyba, kompiuterių įrangos paslaugos, radijas ir televizija, o taip pat ir pramogos – žaislai, turizmas, sportas ir šviečiamosios pramogos.

Manoma, kad terminą „kūrybinės šakos“ pirmą kartą pradėta vartoti Australijoje 1990-aisiais. Europoje terminas „kūrybinės šakos“ priskiriamas Jungtinei Karalystei, kurioje „kūrybinės industrijos yra tokios veiklos, kurių pagrindas yra individo kūrybiškumas, gebėjimai bei talentas ir kurios gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas, kurdamos intelektinę nuosavybę“.

KI terminas rodo, kad šiai sričiai priskiriama industrinė veikla, kurios pagrindą sudaro kūryba. Šiai sričiai plačiai atstovauja kultūra, menas, bet tik tada, kai šios veiklos tiesiogiai (kai institucija yra tam tikras kūrybinis „fabrikas“, pavyzdžiui, komercinės dizaino studijos ar madų ateljė) arba netiesiogiai stimuliuoja industrijos raidą. KI taip pat gali stimuliuoti nekomercinio profilio meno festivaliai, galerijos, kurios kitaip skatina būtinus komercinių KI raidai gebėjimus. Be to, nereikėtų tapatinti KI su pramoninėmis industrijomis. Pramoninėje gamyboje taip pat pasireiškia žmogaus kūrybingumas, tačiau jį įprasta vadinti inovaciniu. Inovacijos yra susijusios su atradimais, racionalizacija, kurie ne mažiau svarbūs negu kūrybinė veikla. Pramoniniai atradimai, racionalizacija reiškiasi chemijos, metalurgijos, mašinų gamybos, medžio apdirbimo pramonėje ir yra susiję su technologijų bei technine raida, gamtos reiškinių ir ypatybių tyrinėjimais. Todėl techninė ir technologinė modernizacija nelaikoma KI. Automobilių, dviračių, baldų gamybos srityse daug dėmesio skiriama gaminių dizainui, jų išvaizdai. Čia dirba daug kūrybingų žmonių, tačiau jų veikla taip pat nelaikoma KI, nes ji yra kitos industrijos – pramoninės gamybos – dalis. Pagaliau KI siekiama atskirti nuo meninės kultūrinės veiklos. Nuolatinė muziejų, bibliotekų veikla laikoma meninės kultūrinės veiklos dalimi, neatsižvelgiant į tai, ar šios institucijos yra pelningos, ar dotuojamos valstybės. Kultūrinė veikla nebūtinai yra kūrybinė.

Europos Komisijos Švietimo ir kultūros generalinio direktorato užsakymu *KEA European Affairs* 2006 m. atliktame tyrime „Kultūros ekonomika Europoje“⁵ yra pateikta kultūros ir kūrybos sektorių kontūrų apibrėžtis, kuria bandoma įvesti daugiau aiškumo į aptariamų sąvokų taikymą. Studijoje pasiūlyta kūrybines industrijas vadinti „kūrybiniu sektoriumi“ – „kūrybinėmis šakomis ir veiklos rūšimis“. Šios veiklos studijoje yra aiškiai atskiriamos nuo „kultūros sektoriaus“, kurį sudaro tradicinės

⁴ Hartley J. D. *Creative Industries*, Blackwell Publishing, 2005.

⁵ Kūrybinių industrijų apibrėžimo problematikos sklaida parengta pagal J. Tutlytės potėmę „Kūrybinių industrijų apibrėžimas“ in Tutlytė J., Šukaitytė R. Kūrybinės industrijos: metodinė priemonė, VDU, 2007, p. 20-32.

meno sritys ir kultūros šakos, ir kurio veiklos rezultatai yra išimtinai „kultūriniai“, tuo tarpu „kūrybinis sektorius“ apima kitas šakas ir veiklos rūšis, naudojančias kultūrą, meną, kaip pridėtinę vertę, papildančią nekultūrinių prekių gamybą. Tuo tarpu, *kultūros sektoriui* priskiriami gamybiniai ir negamybiniai sektoriai. Be to, pabrėžiama, kad kultūra sukuria galutinį produktą, kuris negali būti reprodukuojamas ir yra suvartojamas iš karto (koncertas, meno mugė, paroda) arba yra skirtas masiniam reprodukuavimui bei masinei sklaidai ir eksportui (knyga, filmas, garso įrašas). *Kūrybinis sektorius* šiame dokumente siejamas ne tiek su kultūrinių produktų gamyba, kiek su kūrybiškumu, kuris gali įsilieti į įvairių ūkio sektorių vykdomą gamybos procesą ir tapti „kūrybiniu“⁶ (1 Lentelė).

1 Lentelė. Kultūros ir kūrybos sektorių kontūrų apibrėžtis.

GRUPĖS	SEKTORIAI	SUBSEKTORIAI	SAVYBĖS
PAGRINDINĖS MENO SRITYS	Vaizduojamieji menai	Amatai Tapyba – skulptūra – fotografija	<ul style="list-style-type: none"> Negamybinės veiklos sritys. Veiklos rezultatai yra prototipiniai, bet jie taip pat gali būti kopijuojami, nors tai nėra daroma sistemingai (pvz., dauguma amatininkų sukurtų dirbinių, dalis scenos meno produkcijos, vaizduojamojo meno kūriniai ir pan.).
	Scenos menai	Teatras - šokiai – cirkas - festivaliai	
	Paveldas	Muziejai – bibliotekos – archeologijos objektai – archyvai	
1 GRUPĖ: KULTŪROS INDUSTRIJOS SRITYS	Filmai ir vaizdo produkcija		<ul style="list-style-type: none"> Gamybinė veikla, kurios produkcija yra masiškai atgaminama. Rezultatai saugomi autorių teisės.
	Televizija ir radijas		
	Vaizdo žaidimai		
	Muzika	Muzikos įrašų rinka – gyvai atliekama muzika – įplaukos iš muzikos sektoriuje susibūrusių organizacijų	
	Knygos ir spauda	Knygų leidyba – žurnalų ir laikraščių leidyba	
2 GRUPĖ: KŪRYBOS INDUSTRIJOS IR VEIKLOS SRITYS	Dizainas	Mados dizainas, grafinis dizainas, interjero dizainas, produktų dizainas	<ul style="list-style-type: none"> Veikla nebūtinai yra gamybinė, rezultatai gali būti prototipiniai. Nors rezultatai saugomi autorių teisės, jiems gali būti taikomos ir kitokios intelektinės nuosavybės teisės (pvz., prekės ženklas). Kūrybiškumas (kūrybinis meistriškumas ir kūrybingi žmonės, dirbantys menų ir kultūros srityje) turi didelės įtakos šių kultūrai nepriskiriamų sektorių veiklai).
	Architektūra		
	Reklama		

⁶ Kultūros ekonomika Europoje. KEA European Affairs, 2006 (prieiga per internetą: <http://www.kernnet.com/kea/Ecoculture/ecoculturepage.htm>)

3 GRUPĖ: SUSIJUSIOS GAMYBOS ŠAKOS	Asmeninių kompiuterių gamyba, MP3 grotuvų gamyba, judriojo ryšio priemonių gamyba ir pan.	<ul style="list-style-type: none"> • Šios kategorijos neįmanoma apibrėžti pagal aiškius kriterijus. Ji apima daugybę kitų ūkio sektorių, priklausančių nuo pirmesnių grupių, kaip antai informacijos ir komunikacijų technologijos.
--	--	--

Saltinis: Kultūros ekonomika Europoje. KEA European Affairs, 2006

Svarbu pabrėžti, kad kūrybinės industrijos negali būti apibūdinamos vien tik rinkos ekonomikos terminais ir kad tai yra daugiadisciplinė sritis, kurioje susikryžiuoja *kūrybiškumas* ir *verslas*, švietimas ir socialinė nauda. Tokią jų sankirtą didele dalimi nulėmė pakitę socialiniai, kultūriniai, ekonominiai ir technologiniai laukai, ypač IT technologijų plėtra.

Lietuvoje yra taikoma britiška kūrybinių industrijų samprata, kuri kultūriniame ir politiniame diskurse įsitvirtino dėl bendrai vykdytų Europos kultūros programų centro ir Britų tarybos iniciatyvų. Didžiojoje Britanijoje išskiriamos šios kūrybinių industrijų šakos, kurios akivaizdžiai inkorporuoja tradicines Europos kultūros šakas: reklama, architektūra, meno ir antikvarinių vertybių rinka, amatai, dizainas, kinas ir video, DVD produkcija, kompiuteriniai žaidimai, muzika, atlikėjų menai, leidyba, TV ir radijas, programinė įranga ir kompiuterių paslaugos⁷.

2007 m. kovo 28 d. Lietuvos Respublikos kultūros ministras patvirtino *Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategiją*, kurioje yra nužymėtos šalies kūrybinių industrijų raidos perspektyvos ir priemonės šios sritys augimui skatinti. Šiame dokumente kūrybinių industrijų sritis ir jos subjektai apibrėžiami taip: „Kūrybinės industrijos - individo kūrybiniais sugebėjimais ir talentu pagrįstos veiklos, kurių tikslas bei rezultatas yra intelektualinė nuosavybė ir kurios gali kurti materialią gerovę bei darbo vietas. *Kūrybinių industrijų subjektai* – kūrybinių industrijų sektoriui priskiriamos, dažnai smulkaus bei smulkaus verslo kategorijai priklausančios įmonės, bei viešajam interesui atstovaujančios pelno nesiekiančios meno ir kultūros įstaigos.“

- Kūrybinėms industrijoms Lietuvoje priskirtina:

 - amatai,
 - architektūra,
 - dizainas,
 - kinas ir videomenas,
 - leidyba,
 - vaizduojamasis, taikomasis menas,
 - muzika,
 - programinė įranga ir kompiuterinės paslaugos,
 - radijo ir televizijos programų kūrimas ir transliacija,
 - reklama,
 - scenos menai
 - kitos sritys, kuriose jungiasi kultūros bei ūkinės veiklos aspektai.

Vis dėlto, apibūdinant KI ar joms priskiriant tam tikras veiklas Lietuvoje susiduriama su problemomis. Pirmiausiai, formalusis KI veiklų išvardijimas nesutampa su Lietuvoje registruojamų

⁷ Kūrybinių ir kultūrinių industrijų tapatumo klausimai parengti remiantis R. Šukaitytės poteme “Kultūros industrijos, industrinė kultūra in Tutlytė J., Šukaitytė R. Kūrybinės industrijos: metodinė priemonė, VDU, 2007, p. 32-49.

komercinių veiklų sąrašu (su EVRK veiklų klasifikatoriumi), o komercinės ir nekomercinės veiklos kartais būna neatsiejamai susipynę. Pavyzdžiui, rajonuose paplitę kultūros centrai, daugelis iš savivaldos ar valstybės biudžeto finansuojamų galerijų, teatrų, muzikinių kolektyvų vienu metu siekia ir komercinių, ir nekomercinių (švietimo, meniškumo palaikymo) tikslų, todėl daugelio reikšmingiausių KI įstaigų veiklos neįmanoma tiesiogiai apibūdinti verslumo požiūriu ar įvertinti jų pelningumo dėl suaugimo su valstybės ir viešaisiais sektoriais. Be to, KI glaudžiai siejasi su kitomis industrijomis: kultūrinėmis (bibliotekos, muziejai, mokyklinė kultūrinė veikla), sporto (dažniausiai sporto salės naudojamos ir sporto, ir kultūros renginių reikmėms), švietimo, tikybos (bažnyčių) sektoriumi.

Apibendrinus, galima teigti, kad KI veiklai yra būdingi šie požymiai⁸:

- kūrybingumas (spontaniškumas, nelineiškumas);
- verslumas (gebėjimas adaptuoti KI veiklas rinkai);
- didelis meninių gebėjimų ir talentų spektras;
- autorinė (intelektinė) nuosavybė;
- gamybinis pakartojamumas (svarbus industriškumo požymis);
- komercinis arba visuomeninis paklausumas ir gebėjimas jį skatinti;
- efektyviai veikia smulkiuose ir vidutinėse įmonėse;
- paklūsta rinkos dėsniams ir kūrybinio naikinimo (nuolatinio atsinaujinimo⁹) principui;
- itin imlus globalizacijos iššūkiams;
- tenkina šiuolaikinio fragmentuoto subjekto įvairovės poreikį;
- lengvai ritualizuojamas ir tampa švenčių bei kultūros, identiteto, ideologijos dalimi.

Taigi, galima teigti, kad KI negalima vertinti, atskiriant jas nuo kitų ekonominių sektorių, kadangi KI:

- sukuria pridėtinę vertę kitiems industrijos sektoriams per dizainą, reklamą ir *branding*‘ą;
- yra didžiausi aukštos kvalifikacijos žmonių darbdaviai - taip KI tampa „žinių ekonomikos“ dalimi;
- prisideda prie miestų ir regionų atgaivinimo;
- bendradarbiauja su įvairiomis ugdymo įstaigomis;
- sujungia bendruomenes ir pavienius žmones.

KI įtakoja ekonomiką tiek tiesiogiai, tiek ir netiesiogiai:

1. Tiesioginis poveikis - jį galima įvertinti matuojamais dydžiais tokiais, kaip darbo lygis, įnašas į BVP ir pan. Vienintelis šio poveikio įvertinimo trikdys – bendro sutarimo dėl sektorių priklausomybės KI nebuvimas ir statistinių duomenų įvairovė.
2. Netiesioginis ekonomis poveikis pasireiškia, kai kūrybinis sektorius įtakoja kitas socialinio ir ekonominio gyvenimo sritis. Akivaizdžiausias pavyzdys: kultūrinis paveldas didina turistų srautus, kurie naudojami turizmo sektoriaus paslaugomis (viešbučiai, kelionių agentūros), o taip pat didina ir kitų verslų pajamas (taksi firmų, maitinimo įstaigų, ir t.t). Be to, daugelis teoretikų pripažįsta, kad KI ne tik didina lankytojų srautus, bet daro įtaką visai miesto ekonomikai. Pvz., kultūrinis paveldas ir gyvybingas kultūrinis gyvenimas tam tikroje teritorijoje gali virsti pridėtinė verte pardavinėjant nekilnojamąjį gyvenamąjį turtą, nepriklausomai nuo to, ar patys klientai naudojami šiomis paslaugomis.

⁸ Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis, Vilnius, 2005.

⁹ Kūrybinis naikinimas (angl. Creative destructions) – sąvoka, kurią šiuolaikiniai ekonomistai, pradedant J. Shumpeteriu ir A. Groves, taiko apibūdindami šiuolaikinių įmonių raidą. Teigiama, kad šiuolaikinė didelė konkurencija ir monopolijų ribojimas lemia tai, kad sėkminga įmonės veikla galima tik reguliariai ir vis dažniau iš esmės atnaujinant visas savo veiklas. Globalizacijos sąlygomis neįmanoma kontroliuoti ar sekti visų savo konkurentų veiklos. Todėl nespėjus laiku atnaujinti veiklos panaikinant senas technologijas, darbo organizavimo principus, konkurentai neišvengiamai šią įmonę sunaikins. Tai ypač svarbu KI verslui, kur naujumas ir originalumas yra verslumo dalis.

1.2. Politinė ir teisinė KI bazė Europos Sąjungoje ir Lietuvoje

Kryptingiau KI pradėtos plėtoti Europoje nuo 1983-1984 metų, pirmiausiai Didžiojoje Britanijoje. Iki tol šis sektorius nors ir buvo vystomas, ypatingai JAV, Holivude, tačiau nebuvo išskirtas pagal kūrybingumo-verslumo, meniškumo-verslumo bruožus, nebuvo kuriamos bendrosios šio sektoriaus raidos strategijos. Iki 2006 metų KI pradėtos tikslingai plėtoti beveik visose išsivysčiusiose pasaulio šalyse ir ypatingai JAV, Australijoje, Kinijoje, Didžiojoje Britanijoje. Nuo 2008 metų KI įvardijamos kaip vienas iš ES plėtros prioritetų.

Plėtoti KI skatina ir ES Lisabonos strategija, kuri kalba apie ekonominių, socialinių ir kultūrinių sričių integraciją, panaudojant smulkaus ir vidutinio verslo galimybes ir taip užtikrinant bendrą verslumo didinimą. Ši integracija ir verslumo didėjimas turi padėti siekti svarbiausio Lisabonos strategijos tikslo: „Pasiiekti, kad Europos Sąjunga per dešimtmetį taptų „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių pagrindu augančia ekonomika pasaulyje, kurioje būtų suderinta darni ekonominė plėtra su didesniu ir geresnės kokybės užimtumu ir tvirtesne socialine sanglauda“¹⁰. Kultūrinėje Lisabonos darbotvarkėje pastebima, kad norint, jog Europa būtų konkurencinga, ypač – palyginti su JAV, kūrybinis kapitalas turi būti laikomas esminiu principu¹¹. 2003 metais Didžiosios Britanijos ataskaitoje apie Lisabonos strategijos įgyvendinimą¹² akcentuojamos kūrybinių aplinkų ir kultūros, kurios skatintų verslumą, kūrimas bei atitinkamų resursų panaudojimas. Identiškai kūrybinio sektoriaus plėtrą pabrėžia ir Europos chartija dėl smulkaus verslo¹³, kur pabrėžiama kūrybingo verslumo svarba.

ES bendrijos strateginėse gairėse 2007–2013 metams kalbama apie tai, kad būtina geriau panaudoti žmogiškuosius išteklius ir kurti daugiau ir geresnių darbo vietų. KI yra vienas iš galimų modernių šios užduoties sprendimo būdų, turint galvoje, kad gerai atitinka smulkaus ir vidutinio verslo raidos tendencijas, reikalauja daug kvalifikuotų gebėjimų (angl. *skills*). Be to, KI remiasi pažangiomis technologijomis, be kurių neįsivaizduojamas šiuolaikinis konkurencingas menas rinkoje. Prisiminkime kad ir kino ar programinės įrangos, taip pat kompiuterinių žaidimų, mokomųjų komercinių programų kūrimą. Visa tai geriausiai praverčia žinių ekonomikai, užtikrina žinių ir inovacijų įvairovę, būtiną šalies ūkiui augti.

2007 m. gruodžio mėn. išvadose Europos Vadovų Taryba pripažino kultūros ir kūrybos sektorių svarbą siekiant Lisabonos darbotvarkės tikslų ir reikmę stiprinti jų (ir visų pirma juose veikiančių smulkių ir vidutinių įmonių) potencialą. Be to, Tarybos išvadose pabrėžta reikmė stiprinti švietimo, mokymo ir KKS sąsajas ir maksimaliai išnaudoti kultūros ir kūrybos sektoriuose veikiančių SVĮ potencialą¹⁴ bei paraginta siekti didesnės kultūros sektoriaus ir kitų ekonomikos sektorių, taip pat kultūros politikos ir kitų politikos sričių, sinergijos¹⁵ 11.

Lietuvoje apie KI plačiai pradėta kalbėti nuo 2003 metų, kai M. Starkevičiūtė ir jos kolegės atliko pirmuosius KI tyrimus Lietuvoje. Nuo 2005 metų Lietuvoje pradėti rengti pirmi KI žemėlapiai (Utenos ir Alytaus apskritys, vadovas G. Mažeikis). Nuo 2007 Lietuvoje pradėti jau platesni KI tyrinėjimai (VDA, ŠU, ISM, VGTU). 2008 metais Lietuvoje buvo sukurta „Kūrybinių industrijų asociacija“, kuriai priklauso apie 40 narių (daugelis Lietuvos universitetų, viešųjų įstaigų ir privačių kompanijų teikiančių paslaugas KI sektoriuje). Ši asociacija 2008 metais inicijavo Nacionalinės kompleksinės „Lietuvos kūrybinių ir kultūrinių industrijų“ programos sukūrimą.

¹⁰ Lisbon European Council, Presidency Conclusions. March 2000.

¹¹ Culture And The Lisbon Agenda. European Cultural Foundation, 2005.

¹² Lisbon Strategy UK Progress Report. 2003.

¹³ The European Charter for Small Enterprises. A Review of relevant actions and measures in force in the United Kingdom, 2003.

¹⁴ Tarybos išvados dėl kultūros ir kūrybinio sektorių indėlio siekiant Lisabonos strategijos tikslų (2007 m.): http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/94291.pdf.

¹⁵ Tarybos išvados dėl kultūros kaip kūrybiškumo ir novatoriškumo skatinimo priemonės (2009 m.): http://ec.europa.eu/culture/our-policydevelopment/doc/CONS_NATIVE_CS_2009_08749_1_EN.pdf.

Kūrybos pramonė minima Nacionalinėje Lisabonos strategijos įgyvendinimo programoje, patvirtintoje LR Vyriausybės 2005 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. 1270, Nacionalinėje bendrojoje strategijoje: Lietuvos 2007–2013 metų ES Struktūrinės paramos panaudojimo strategija konvergencijos tikslui įgyvendinti (2006 m. lapkričio 30 d.). Lietuvos 2007–2013 metų nacionalinėje strategijoje taip pat kalbama apie žmogiškųjų išteklių bei valstybinę inovacijų politiką. KI yra iš esmės inovacinė veiklos sritis, kuri remiasi aukštos kvalifikacijos žmogiškaisiais resursais ir užtikrina geriausių jų kūrybinę savirealizaciją maksimaliai plačioje rinkos srityje. 2007 metais buvo paskelbta Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija (LR Kultūros ministro įsakymas Nr. ĮV-217 „Dėl Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo“).

Lietuvoje už KI sektoriaus nacionalinės politikos koordinavimą oficialiai atsakinga LR Kultūros ministerija, kuri aktyviai dalyvauja kuriant ilgalaikį strateginį planą Lietuva 2030. Šiame plane vienu iš prioritetų laikoma kūrybinga visuomenė, todėl kultūrinės ir kūrybinės industrijos yra ypač svarbios siekiant pasiekti šį tikslą. 2009 metais KI terminas buvo įtrauktas į Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategiją ir į Ekonomikos augimo veiksmų programą. Iniciavus LR Kultūros ir Ekonomikos ministerijoms, buvo nuspręsta sukurti menų inkubatorių tinklą Lietuvoje, kuris papildytų jau veikiančius verslo inkubatorius ir praplėstų jų teikiamų paslaugų spektrą. Tam tikslui buvo numatyta skirti ES struktūrinių fondų paramą. Menų inkubatorių tinklų reikšmingumą patvirtino kitose ES šalyse veikiančių menų inkubatorių veiklų tyrimai. 2007 – 2013 m. programavimo laikotarpiu parama buvo skirta 9 menų inkubatoriams pagal LR Ūkio ministerijos administruojamą programą „Asistentas 2“ (programos biudžetas – 17 milijonų eurų). Ūkio ministerija taip pat įtraukė KI į nacionalinę inovacijų politiką, klasterizacijos ir eksporto rėmimo programas.

1.3. Kūrybiniai miestai

„Kūrybinio miesto koncepcija yra palyginti nauja idėja, nepaisant to, kad daugelis jos aspektų būdingi ir istorinio miesto suvokimui. Iš esmės ji yra skirta urbanistinio atnaujinimo, atkūrimo kosmopolitizmo sąlygomis modeliui apibrėžti. Tačiau šiandien vis dažniau kūrybinių miestų idėja siejama su miestų perspektyvos ir jų plėtros galimybėmis, žvelgiant iš vartotojiškos ekonomikos, kultūrinės produkcijos, socialinių procesų pozicijų. Kūrybinių miestų pradžia J. Tay yra linkusi sieti su XIX a. pradėtomis rengti pasaulinėmis „Expo“ parodomis Londone (1851 m.) ir Paryžiuje (1855 m.), kurios iš esmės nulėmė tolesnę miestų raidą. Į parodas suvažiuodavo žmonės ne tik iš apylinkių, bet ir iš viso pasaulio susipažinti su prekybos, mokslo ir technologijos naujovėmis. Kartu tai buvo ir savotiška pasilinksminimo vieta. Kitaip tariant, šiose parodose apsijungė struktūrinė miestų plėtra, prekybos augimas, vartojimas ir inovacijos. Nuo tada prasideda privataus verslo ir valstybinio sektoriaus (tiksliau miestiečių savivaldos) glaudus bendradarbiavimas, siekiant miestų pažangos: geresnių transporto ir komunikacijų sąlygų, kokybiškesnių gyvenimo ir darbo sąlygų – viso to, kas būdinga šiuolaikiniam didmiesčiui.

Kūrybinio miesto idėja yra neatsiejama nuo kūrybinės aplinkos sampratos. Būtent kūrybinės aplinkos kūrimas šiandien yra laikomas viena iš svarbiausių miesto klestėjimo sąlygų. Kūrybinė aplinka yra suvokiama, kaip bendra erdvė, kurioje „žmonės gali mokytis, tobulėti, konkuruoti ir bendradarbiauti, ir kurioje idėjos gali būti iškeliamos, plėtojamos, skleidžiamos ir taip pat atmetamos“ (Leadbeater ir kt., 1999). Tai yra savotiška atmosfera, kuri suteikia sąlygas talentams skleisti vienoje vietoje vienu metu, ir kuriai būdingas apsikeitimas informacija tarp žmonių, šios informacijos kaupimas ir saugojimas, kompetencijos tam tikrose veiklos sferose ir naujovių šiose sferose kūrimas. Kartu kūrybinė atmosfera yra būdas per kūrybingus žmones, per jų unikalius gebėjimus ir žinias, jų veiklą, kuriamus tinklus ir sąjungas, sukurti savitą, išskirtinį miesto vaizdą, stilių ar net garsą. Per kūrybine veikla užsiimančius žmones kūrybiniuose centruose apsiungia skirtingų kryptių kūrybingumai: technologinis, ekonominis, kultūrinis, meninis. Ir atvirkščiai, kuo patrauklesnė vietos aplinka, tuo daugiau kūrybinės klasės atstovų ji

pritraukia. Taigi, kūrybinė aplinka yra žinios, patirtis ir išmanymas (angl. knowhow), atsirandantis iš ir per tam tikrą socialinių ir informacinių tinklų kūrimą. Taip gimsta unikalūs, vietovei būdingi, saviti produktai/rezultatai, kurie gali būti platinami, skleidžiami plačiai už vietovės ribų.

Pastebėtina, kad kūrybinio miesto idėja yra betarpiškai susijusi ir iš dalies persidengianti su kitomis miesto kūrybiškumą pabrėžiančiomis idėjomis, kaip antai žinių miestų (angl. Knowledge Cities) ir inovatyvių miestų bei regionų (angl. Innovative Cities) (Simmie, 2001) konceptais. Remiantis P. Hall samprata (1998), inovatyvūs regionai pasižymi naujų žinių komercializavimu, jungiant tarpusavyje sąveikaujančių žinių generavimą ir panaudojimą pasaulinėse, nacionalinėse ir regioninėse sistemose, kur itin svarbus vaidmuo atitenka inovacijų centrams – t.y. miestams. G. Jucevičius apibrėždamas inovatyvių miestų ir regionų koncepciją ją grindžia besimokančių bendruomenių (Longworth, 1999), inovatyvių partnerystės tinklų (klasterių) tarptautinėje vadyboje (Porter, 1990) bei pramoninių regionų ekonominės organizacijos studijose (Bianchi, 1994) sampratomis¹⁶.

Visas šias idėjas siejanti grandis ir yra kūrybinės industrijos, kaip būdas ir galimybė prisitaikyti prie pakitusių ir tebekintančių sąlygų, pažangus meno ir rinkos plėtros modelis. Galima teigti, kad kūrybinės, o taip pat ir kultūrinės industrijos yra ne tik skirtos miestui, bet ir egzistuoja dėl miestų. Neabejojama, kad šios industrijos vaidina ir ateityje tikėtina suvaidins kritinį vaidmenį miestų regeneracijos procesuose, atgaivinant atskirus miestų kvartalus ir rajonus.

Kūrybinės industrijos yra ekonomikos ir miesto plėtojimo pagrindas, kurios šerdis – trys pagrindinės sferos: menai ir kultūros paveldas, medijų ir pramogų industrijos, kūrybinės verslas-verslui paslaugos. Pastaroji sfera galbūt net yra svarbiausia, kadangi kuria pridėtinę bet kurio produkto ar paslaugos vertę.

Taigi, kūrybinis miestas suprantamas kaip miesto kompleksas, kur įvairios kultūrinės veiklos yra neatsiejamos nuo miesto ekonomikos ir socialinio gyvenimo. Tokie miestai dažniausiai kuriasi tvirtose socialinėse ir kultūrinėse infrastruktūrose, turi gana didelę kūrybinių darbuotojų koncentraciją ir yra patrauklūs vidaus investuotojams, nes juose klesti menai ir kultūrinės paslaugos. Kūrybinių miestų sampratą į politinę darbotvarkę yra įtraukusios tokios šalys kaip Didžioji Britanija, Vokietija, Kanada ir kt.

Kūrybiniai miestai labai skirtingai naudoja savo kūrybinį potencialą. Pvz., Beirutas, Edinburgas ar Zalcburgas viso miesto identitetą formuoja pasitelkdami festivalius. Kiti naudoja įvairesnes kultūrinės ir medijų industrija, siekdami skatinti darbingumą ir pajamų generavimą. Puikus kūrybinio miesto pavyzdys – Londonas, kuriame kūrybinės industrijos yra antras pagal dydį ekonominis sektorius. Nuo 1995 iki 2001 metų Londono KI augo sparčiau nei kiti svarbiausi sektoriai, išskyrus finansines ir verslo paslaugas.

¹⁶ Tutlytė J. Laisvė kūrybiniam miestui: kultūrinių/kūrybinių industrijų potencialas Kaune // Kultūros industrijos: iššūkiai ir perspektyvos, mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008, p. 49-66.

Kūrybinio miesto pavyzdys
Newcastle'as (Didžioji Britanija)

Šiaurės Rytų Anglijos rajone, kurio centru laikomas Newcastle'o miestas, iki 1990 metų vyravo angliakasybos ir laivų statybos pramonė. Prasidėjus M. Thatcher reformoms, abi šios nepelningos, nekonkurencingos ir nuolatinėmis dotacijomis palaikomos pramonės sritys buvo iš dalies arba visai uždarytos. Ši pramonės krizė buvo susieta su globaline recesija devintojo dešimtmečio pradžioje ir ekonominiu šių regionų nuosmukiu, prasidėjusiu apie 1990 metus ir ypač įsisiūbavusiu 1993 metais. Dėl krizės kilo nedarbas, prasidėjo jaunų žmonių išvykimo į Londoną ir kitus miestus banga.

Siekiant sumažinti nuosmukio pasekmes, 1998–2004 metais šiame regione buvo pradėtos vystyti KI, kurios rėmėsi projektine veikla, ES ir vietiniais fondais, bankų paskolomis. Buvo sukurti itin ambicingi projektai, kuriuos finansavo ne tik kultūros, bet ir ūkio plėtros fondai.

Remiantis KI plėtros programomis, prie Newcastle'o prigludusiame Gatesheado miestelyje buvo pastatytas vienas moderniausių ir didžiausių Europoje šiuolaikinio meno centras „Baltic“, grandiozinė muzikiniams renginiams skirta arena „Sage“, o pačiame Newcastle'yje atidarytos menų mokyklos, keli didžiuliai pasilinksminimų kompleksai. Be to, buvo parengta aibė „minkštųjų“ meninės veiklos projektų, kurie užtikrino šių centrų veiklą, pritraukė daug ambicingų ir vietinių „proletariškų“ ar „aukštuomenės“ stereotipų bei komercinės veiklos nebijančių menininkų, muzikantų, dizainerių. Buvo pradėtos rengti įvairiausios šventės, festivaliai. Didžiulis dėmesys buvo skiriamas KI vadybininkams ruošti. Be įprastinių verslo vadybos funkcijų, jų užduotis buvo ir yra užtikrinti sėkmingą menininkų ir verslininkų kooperaciją. Vietiniai Newcastle'o universitetai (University of Newcastle upon Tyne, University of Northumbria at Newcastle) didelį dėmesį skyrė kultūros, kūrybos, renginių, turizmo vadybai.

Šiandien šis dar prieš dešimt metų buvęs neperspektyvus rajonas sulaukia didelių turistų srautų iš visos Europos, mieste atsiradę šimtai naujų barų, restoranų, kazino, kitų pasilinksminimo įstaigų. Reiskus į šį regioną atidarė net kelios avialinijos. Regionas ne tik atsigavo, bet raidos tempais tapo pastebimas visos Didžiosios Britanijos kontekste.

1.4. Klasterio samprata ekonomikoje. Kūrybiniai klasteriai

Pasaulio, o juo labiau Lietuvos, ekonomikoje vyksta fundamentalūs pokyčiai, keičiantys nusistovėjusias tarptautinės konkurencijos žaidimo taisykles. Azijos šalių daroma įtaka, besiformuojanti žinių ekonomika, augantys reikalavimai ekologiniams ir technologiniams standartams Europos Sąjungoje, verčia tiek Lietuvos, tiek ir visos Europos verslą ieškoti naujų sprendimų, kaip sumažinti Azijos gamintojų vyravimą. Šiuo metu ES pramonės politikoje yra dvi pagrindinės strateginės kryptys – orientacija į didelę pridėtinę vertę kuriančią veiklą per inovacijas (žinių ekonomika) ir klasterizacija. Pastaroji beveik visose šalyse jau dabar suvokiama kaip neišvengiama būtinybė ir vienas iš nacionalinių ekonomikos valdymo prioritetų. Klasterizacija taip pat yra ir vienas kertinių Lietuvos ūkio plėtros strategijos prioritetų. Viena iš Nacionalinės Lisabonos strategijos sąlygų – sparčios klasterių plėtros iniciatyvų ir kūrimosi skatinimas. Tai yra pramonės ir verslo bei viso ūkio konkurencingumo pagrindas.

Klasteris yra ekonominiiais ryšiais susijusių ir viena kitą palaikančių įmonių, kurias jungia bendras (gausiai) gaminamos produkcijos tikslas. Klasteris yra gerai organizuotas rinkos darinys, svarbus konkurencingumo didinimo faktorius. Klasterio sąvoką pagrindė M. E. Porter (1998), apibrėždamas jį kaip geografinę, konkurenciniais ir bendradarbiavimo tikslais tarpusavyje susietų specializuotų prekių ir

paslaugų tiekėjų, susietų pramonės šakų įmonių ir asocijuotų institucijų (universitetų, standartų ir prekybinių asociacijų) tam tikroje kryptyje koncentraciją.

Išskiriami šie **ekonomikos klasterių požymiai**:

- daugiapusė įstaigų, įmonių, bendrovių priklausomybė dėl erdvinių ir laikinių tiesioginių arba netiesioginių komercinių sąveikų;
- tinklo elementai sąveikauja nereguliariu cikliniu arba nelinijiniu būdu, o tai lemia tinklo dinamiką;
- kompleksiskumas: renginio efektas niekad nepriklauso tik nuo organizatorių ketinimų;
- skirtingų veiklos sričių – kultūros, švietimo, sporto, ūkio – subjektų bendradarbiavimo neišvengiamybė;
- geriausiai veikiančių klasterio įmonių personalui būdingos tarpdisciplininės, tarpveislinės kompetencijos;
- tinklo institucijos gerai išmano viena kitos interesus ir specifiką, kuo didesni kooperacijos gebėjimai, tuo klasteris efektyvesnis;
- mobilumas – institucijų ryšiai nėra tiesiogiai vienas nuo kito priklausomi, todėl veiklos kryptį pasiūla visados viršija tinklo institucijų galimybes¹⁷.

Analizuojant klasterio sampratą šiuolaikiniuose diskursuose, pastebima, kad šis terminas vartojamas dviem prasmėmis¹⁸: 1) Klasteris yra tikslas: siekiama palaikyti vietinių kompanijų sąveikas, skatinti bendrą „verslo ekologinių“ nišų kūrimą. Klasteris yra realiai sąveikaujančių asmenų, kompanijų, kurių netiesioginis arba tiesioginis bendradarbiavimas užtikrina kiekvieno jų gerovės kilimą, tinklas; 2) Klasteris yra metodas: palengvina įvairių įmonių mokymus ir sąveikas; yra klasterinės analizės modelis.

M. Porteris išskyrė kelis svarbiausius privalumus, kuriais pasižymi sėkmingas klasteris:

- Klasteriai didina kompanijos produktyvumą, turėdami geresnes galimybes naudotis specialistų, darbo, žinių ir technologijų pajėgumais;
- Klasteriai prisideda prie inovacijų (naujovių) kūrimo, sparčiai perduodant visoms kompanijoms žinias apie naujas galimybes ir tuo padidindamos greito reagavimo į jas pajėgumus;
- Klasteriai skatina naujų verslų kūrimąsi gimininguose sektoriuose, sukurdami palankias galimybes naudotis reikalinga darbo jėga, įgūdžiais, žiniomis, technologijomis ir kapitalu.

Klasterinė ekonomika remiasi neprivalomais ryšiais, čia daug didesnis konkurencijos ir savitarpio rėmimo vaidmuo. Galerija visados gali pakviesti teikti paslaugas vis kitą barą, o barai gali orientuotis į skirtingų KI vartotojus. Poilsio ir pasilinksminimo kompleksai yra netiesiogiai susiję su meninių kolektyvų komercine veikla, paslaugų sektoriaus plėtra, spartėjančia turizmo agentūrų veikla, kompetencijų ugdymu universitetuose ir t. t. Ir nors čia vieno sėkmė susijusi su kito raida, tačiau bankrotas nepaliečia viso klasterio, o stimuliuoja sąveikų pergrupavimą. Tačiau visados išsiskiria tam tikra centrinė figūra, dažniausiai tai būna kūrybinių arba sporto industrijų veikla, tokia kaip universalūs laisvalaikio, kultūros ir sporto kompleksai (pavyzdžiui, „Siemens arena“ Vilniuje). Vieno didelio pramogų ir sporto komplekso veikla gali paskatinti daugelio kitų su šiuo kompleksu susijusių įstaigų, firmų plėtrą. Klasteriams būdinga didesnė negu sektorių dinamika, tačiau klasterinės raidos suvokimas reikalauja atsakyti įprastinio gyvenimo skirstymo į kultūros, socialinį, ūkio, kelių plėtros ir t. t. Laikiniams klasteriams priskirtinos didelės šventės, mugės, renginiai, kurie suteikia daug darbo ne tik menininkams, bet ir restoranams, viešbučiams, leidykloms, spaustuvėms, reklamos agentūroms. Šventinių renginių reguliarumas paverčia juos svarbia ekonomikos sritimi; kaip Brazilijoje ir kitose šalyse atsitiko su karnavalais.

¹⁷ Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis, Vilnius, 2005.

¹⁸ Ten pat.

Klasterio plėtra priklauso ne tik nuo bendrų regiono ar šalies tendencijų, bet yra gana autonomiška ir susijusi daugiau su vietine kultūra, vartojimu, laisvalaikio papročiais ir pan. Klasteriai yra labiau susiję su smulkių ir vidutinių įmonių veikla, jų aktyvumas stimuliuoja vietos ekonominę raidą, kuri gerai integruojasi į šalies ir globalinio ūkio plėtrą. Atitinkamai KI klasteriai geriausiai susieja meninę veiklą su verslo ir vartotojų interesais, padeda savivaldybėms spręsti viešųjų erdvių formavimo problemas, į kurias vėliau įsilieja ir kitų sričių verslininkai.

Paprastai klasteriai yra identifikuojami pagal pramonės kryptį, produktą ir rinką. Nepaisant to, kad kūrybinės pramonės šakas nėra lengva identifiukuoti – jos dažnai nepasiriboja viena pramonės šaka (vis svarbesnę kūrybiškumo reikšmę, kaip lemiantį faktorių šiandien pripažįsta ne tik tokios verslo šakos, kurių produkcija yra akivaizdžiai kūrybinė, kaip pvz. leidyba ar mada, bet ir inžinerijos, švietimo, sveikatos paslaugų ir kt. sektoriai), ir kad kūrybinių industrijų šakų negalima identifiukuoti organizacijos lygmenyje, vis dėlto kūrybinių industrijų, kaip atskiro sektoriaus, veiklos taip pat yra linkusios jungtis į klasterius, vadinamus kūrybiniais klasteriais. Pastebima, kad kūrybinės verslo šakos yra linkę rasti bendrų interesų su kitomis joms artimomis, kitomis kūrybinėmis įmonėmis. Kūrybinių industrijų įmonės paprastai sudaro keletas mažesnių kompanijų. Mažosios paprastai yra lankstesnės, geba greičiau prisitaikyti prie kintančių sąlygų nei didžiosios, bet kartu jos turi menkesnius priėjimus prie technologinės informacijos, atitinkamų resursų, tobulinimasis ir apmokymai joms brangiai atsieina. Todėl jungimasis į atskirus klasterius, šioms mažoms įmonėms yra palanki, suteikianti daugiau ir didesnių galimybių.

Kūrybinių industrijų klasterių koncentracija arba susitelkimas mieste yra labai svarbus faktorius jo gerovei ir plėtrai. Kuo didesnė jų koncentracija, tuo didesnė galimybė, kad jos pritrauks pačius talentingiausias ir gabiausias darbuotojus, o kartu su jais ir naujas idėjas, galbūt atklystančias ir iš kitos aplinkos. Visų pirma tai sukuria aukštai apmokamas ir kartu tinkamas pradedantiesiems darbo vietas bei sąlygas. Be to, kūrybiniai klasteriai gali pasiūlyti įdomesnių, labiau laikmetį atitinkančių darbų su ypatinga darbo atmosfera. Kūrybinių klasterių kūrimasis, steigimasis mieste skatina ir naujų verslų atsiradimą.

Analizuodami kūrybinius klasterius miestuose, pastebime, kad į jų sudėtį greta mokslo parkų ar medijos centrų įeina ir ne pelno siekiančios organizacijos, kultūrinės institucijos, meno centrai, pavieniai menininkai. Tuo būdu, skirtingų industrijų paskirtys ir funkcijos apsijungia vienam tikslui.

Plėtojant kūrybines industrijas, svarbus vaidmuo tenka miesto strateginei politikai, kuri skatina, palaiko ir remia tokias kūrybines veiklas, kaip architektūrą, dizainą, reklamą, vizualiuosius ir atlikėjų menus, filmus, muziką, atlikėjų, leidybą, naujasias medijas ir kt. Kartu yra rūpinamasi kultūrinių centrų, muziejų, parodų ir ekspozicijų salių, teatrų steigimu, o taip pat ir restoranų, kavinių, barų, madingų parduotuvėlių plėtra bei kita kultūrine infrastruktūra – visu tuo, kas susieja kūrybines inovacijas, kūrybinę energiją su verslumu, jungiant juos į bendrus veikiančius vienetus – klasterius specialiose miesto centro vietose. Ekonomika tokiuose miestuose eina koja kojon su kultūra ir kūrybine veikla.

Svarbu pabrėžti, kad kūrybiniai klasteriai yra ne tas pats, kaip kitų sektorių klasteriai. Kai kuriais atvejais čia negalioja verslo principu formuojamų klasterių taisyklės ir strategijos. Kodėl? Visų pirma dėlto, kad kūrybinis sektorius klesti ne dėl arba ne dėka ekonominės plėtros strategijų. Kūrybinių įmonių klasteriams nepakanka vien tik standartinės verslo vizijos. Paprastai į kūrybinių klasterių sudėtį greta mokslo parkų ar medijos centrų įeina ir ne pelno siekiančios organizacijos, kultūrinės institucijos, meno centrai, pavieniai menininkai. Kūrybiniai klasteriai yra vietos, kuriose gyvenama ir kartu dirbama, čia kultūrinė, kūrybinė produkcija kuriama, čia pat ji ir vartojama. Tai ištiesai veikiančios, darbo ir pramogų vietos. Jos paprastai koncentruojasi atskiruose urbanistiniuose miesto segmentuose, pasižymi ryškiu savitumu, pasižymi multikultūriniais bruožais, yra reikšmingos tiek regiono, tiek pasaulio mastu.

Dėl neatsiejamo santykio su tam tikra erdve ir vieta kūrybiniai klasteriai yra artimi, o kartais ir tapatūs kūrybiniams kvartalams, kūrybiniams centrams. Šiuo požiūriu, kūrybiniai klasteriai – tai ne tik verslas arba kitaip tariant kūrybiniai klasteriai, kvartalai istorijos bėgyje kūrėsi ne vien verslo tikslais. Antai, įvairūs menininkų sambūriai, ypač avangardinių menininkų grupuotės, turėjo ne mažesnę efektą miestui, nei tarkime ekonominiai klasteriai. Jų veikla, darbai, o ypač gyvenimo būdas smarkiai įtakojo

miesto gyvenimą, pavyzdžiui, paverčiant neturtingus, apleistus miesto rajonus prabangesnės, aukštesnės klasės gyvenamosiomis zonomis. Taip 19 a. Paryžiaus bohemos dėka susiformavo, susikūrė tokie dabar garsūs ir turistus traukiantys tuometiniai priemiesčio rajonai, kaip Lotynų kvartalas, Montparnasas ir Monmartras – tai, kas dar XX a. pradžioje buvo vadinta pogrindine, avangardine kultūra. Šiuose ir panašiuose rajonuose telkiasi prestižiniai gyvenamieji būstai, smarkiai išaugo jų prabangos lygis, jie tapo kultūrinio turizmo dalimis. Be to, čia formuojasi savita kavinių, barų kultūra. Vis dažniau tradiciniuose kūrybiniuose kvartaluose ar klasteriuose tradicines meno formas ir veiklas (nuo juvelyrikos, metalodirbystės, tekstilės, tapybos iki skulptūros) keičia su naujosiomis medijomis susijusios veiklos, naujųjų medijų meno formos.

Akivaizdu, kad kūrybiniai klasteriai, kurie gimsta įkvepiančiose, kūrybiškose aplinkose, yra bene svarbiausias kūrybinių miestų kūrimosi ir plėtros variklių. Jų koncentracija arba susitelkimas mieste yra labai svarbus faktorius miesto gerovei. Visų pirma tai sukuria aukštai apmokamas ir kartu tinkamas pradedantiesiems darbo vietas bei sąlygas. Kūrybinių, kultūrinių įmonių susitelkimas vienoje miesto teritorijoje – ar tai būtų renovuota sena industrinė zona, ar naujai suformuota – turi didžiulį poveikį ne tik miestui, bet ir pačioms čia įsikuriančioms įmonėms, jų veiklos pobūdžiui, o kartu ir gaminamai produkcijai. Turint omenyje šių įmonių gaminamus ne apčiuopiamus daiktus, o taip vadinamas „simbolines gėrybes“, neretu atveju jų produkciją smarkiai veikia pačio miesto gyvenimas, o tiksliau konkrečios miesto teritorijos, kvartalo kūrybinė atmosfera.

Taigi, kultūrinės/kūrybinės industrijos vaidina kritinę reikšmę miestų, jų kvartalų, rajonų (at)gavimui, gyvinimui, jų plėtros procesuose. Pastebima, kad miestai, kuriuose verda naktinis gyvenimas, būriuojasi menininkai ir jų grupuotės, potencialiai gali pritraukti daugiau verslo, akademinės bendruomenės atstovų ir IT specialistų (Tay, 2005). Tuo būdu šis socialinis kūrybinių industrijų aspektas yra tarsi laidininkas, sudarantis sąlygas tam tiktiems tinklams formotis. Tai yra savotiškas „socialinis kapitalas“. Ir būtent jis neretais atvejais yra tas faktorius, kuris nulemia atskirų kūrybinių tinklų ir klasterių formavimąsi miestuose, jų centruose, nes vien tik aukštųjų technologijų pažangos, jų generavimo ir diegimo nepakanka.

Taigi kūrybiniai klasteriai gali būti suvokiami kaip savotiška formalios ir neformalios ekonomikų jungtis, atsirandanti per ir kylanti iš socio-ekonominių tinklų.

„Tačiau vis dar sunku numatyti arba suformuoti taisykles, kurios nulemtų kultūrinių/kūrybinių industrijų, o kartu ir kūrybinių klasterių kūrimąsi bei plėtrą. Remiantis sėkmingais pavyzdžiais daroma išvada (Bell ir kt., 2005), kad geriausi rezultatai pasiekiami tuomet, kai apsiungia kūrybinė energija, verslo žinios, patirtis ir valstybinė, visuomeninė politika. Lygiai kaip nėra receptų kūrybiniams miestams kurtis, tačiau „manoma, kad šiame procese itin svarbūs trys veiksniai: koncentracija, įvairovė ir nestabilumas“ (Glosienė, 2007). O remiantis W. Wu (2005) įžvalgomis, galime pabrėžti, kad tam, jog kūrybiniai miestai, centrai gimtų, formuotųsi ir klestėtų turi gerai funkcionuoti ir politinės valios bei instituciniai mechanizmai, kurie užtikrintų ir palaikytų kūrybiškumą, kūrybinę atmosferą ir skatintų naujovių kūrimą“¹⁹.

KI klasterių ypatumai:

- KI klasterio pagrindas yra įmonė, asmenų grupė, institucija, kurios svarbiausia veikla yra kūryba viename iš KI sektorių;
- jie gali būti sukuriami iš viršaus į apačią, organizuojant specialius projektus, arba iš apačios į viršų – atsižvelgiant į jau nusistovėjusias sąveikas, atvejus;
- abu klasterių organizavimo principai lemia atskirties/įtraukties į klasterį dinamiką;

¹⁹ Tutlytė J. Laisvė kūrybiniam miestui: kultūrinių/kūrybinių industrijų potencialas Kaune // Kultūros industrijos: iššūkiai ir perspektyvos, mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008, p. 49-66.

- KI klasterių kūrimo tikslas – mažinti vietos įmonių susvetimėjimą, susipriešinimą, didinti jų kūrybinį bendradarbiavimą; šiuo tikslu rengiami projektai iš viršaus į apačią bei tarpininkaujant trečiajai institucijai²⁰.

KI subjektams yra būdinga jungtis į klasterius, - tai ypač pastebima tuose miestų rajonuose, kurie anksčiau buvo industriniais, tačiau laikui bėgant pramonė iš jų išsikėlė ir rajonai ėmė merdėti. Dažniausiai kūrybiniai verslai yra labai maži ir stipriai susiję su savo bendruomenėmis. Dėl šių priežasčių, jie gali padėti atgaivinti apleistas teritorijas, pajvairinti vietinę ekonomiką ir sukurti naują teritorijos „prekinį ženklą“. Lietuvoje tokį pavyzdį turime Vilniaus Užupio rajone, kuriame susibūrę menininkai ir kiti kūrybingi žmonės atgaivino apleistą rajoną, sukūrę galima sakyti Užupio respublikos prekinį ženklą, kurio dėka ne tik atsigavo vietiniai verslai, bet ir pakilo nekilnojamojo turto kainos, pradėjo kurtis naujos kavinės, restoranai, ir t.t.

KI klasterio pavyzdys
Rytų centrinio Londono rajonas Shoreditch

XX a. pabaigoje gamybos sektorius Londono mieste smarkiai sunyko, sąlygodamas tradicinių industrijų, tokių kaip baldų gamyba ir tekstilės pramonė, pasitraukimą iš Shoreditch rajono, kuris tapo apleista ir ekonomiškai silpna Londono teritorija. Tačiau šiame rajone liko daug nenaudojamų gamybinės paskirties pastatų ir sandėlių, kuriais susidomėjo Londone gyvenantys ir dirbantys meno sričių studentai ir jauni menininkai, kurie nuolatos ieško nebrangių lengvai transformuojamų patalpų savo dirbtuvėms netoli nuo miesto centro. Taigi, nuo 1990-ųjų metų Shoreditch rajone pradėjo kurtis įvairūs menininkai, kurie įkūrė White Cube (angl. Baltasis kubas) galeriją, tapusią savotišku prieglobsčiu jauniems menininkams. Į Shoreditch rajoną atsikeliant vis didesniai skaičiui menininkų, į šią teritoriją ėmė keltis ir kitų KI sektorių atstovai (reklamos, architektūros, fotografijos, dizaino). Rajone atsiradus traukos objektams, ėmė kurtis barai, restoranai ir klubai, paversdami Shoreditch rajoną vienu iš Londono naktinio gyvenimo centrų. Deja, pakilusios nekilnojamojo turto kainos ir tendencija paversti sandėlius į gyvenamuosius būstus, pamažu verčia menininkus, atsakingus už rajono gyvybingumo atkūrimą, trauktis toliau į rytus. Shoreditch rajono klasteris susikūrė spontaniškai, nepadedamas valstybinėms institucijoms, tačiau jis netrūkus buvo pastebėtas vietinės ir miesto valdžios, kuri ėmėsi rengti KI žemėlapius ir strateginius dokumentus, siekiant sustiprinti KI plėtrą šiame rajone.

²⁰ Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis. Tyrimo santrauka / G.Mažeikis, J.Černevičiūtė, A.Ščiglinskienė, I.Tatarūnė. – Vilnius: Europos kultūros programų centras, 2005, p. 14.

II. KAUNO REGIONO KŪRYBINIŲ INDUSTRIJŲ SITUACIJOS APŽVALGA

2.1. Kauno regiono statistinė informacija

Kauno regionas įsikūręs centrinėje Lietuvos dalyje. Jį sudaro Kauno, Kėdainių, Kaišiadorių, Jonavos, Prienų, Raseinių rajonų bei Kauno miesto ir Birštono savivaldybių teritorijos. Apskritis centras – Kauno miestas (antras miestas Lietuvoje pagal gyventojų skaičių). Kiti svarbiausi regiono miestai yra Kėdainiai, Kaišiadorys, Jonava, Prienai, Raseiniai ir unikalus regiono kurortas Birštonas, kuris garsėja gydomaisiais mineraliniais vandenimis ir poilsio galimybėmis.

Kauno regiono teritorijos bendras plotas - 8089 kv. km arba 12,4 proc. visos šalies teritorijos. 2011 m. sausio 1 d. Kauno regione gyveno 647 609 gyventojai, iš jų 336 912 (52 %) gyveno Kauno mieste.

Regiono gerai išplėtotas automobilių kelių tinklas, vystoma vandens transporto infrastruktūra. Kauno rajone, šalia Kauno miesto veikia tarptautinius standartus atitinkantis Kauno (Karmėlavos) oro uostas, kuris gali priimti ir aptarnauti beveik visų tipų oro laivus. Įvairių aviakompanijų reguliarūs reisai jungia Kauną su daugeliu Europos valstybių.

Kauno regione sutelkti mokslo centrai (7 universitetai, 5 kolegijos, 2 aukštesniosios mokyklos), veikia 9 profesionalūs bei mėgėjiški teatrai, iš kurių nacionalinėmis ir klasikinėmis tradicijomis pasižymi Kauno valstybinis muzikinis, Kauno valstybinis dramos ir Kauno valstybinis lėlių teatrai. Regione taip pat veikia 21 muziejus, eilė meno galerijų ir kultūros centrų, kuriuose organizuojami regioniniai ir tarptautiniai renginiai.

Kauno regionas garsėja ir jame vykstančiais įvairaus žanro festivaliais ir šventėmis. Paminėsime tik kelis iš jų.

Kiekvieną pavasarį ir rudenį nuo 1991 m. vykstantis tarptautinis festivalis „Kaunas jazz“ kviečia „padžiazuoti“ kartu su žymiausiais atlikėjais tiek tradicinėse, tiek netikėčiausiose vietovėse, tokiose, kaip Sinagoga, laivas ar kitur. Festivalis kasmet pakeičia miesto veidą, kai šimtai gerai nusiteikusių žmonių užplūsta miestą, mėgaujantis džiaz garsais. Kauno festivalis nuosekliai ir rūpestingai puoselėja gausias tradicijas, beveik kasmet kuria naujas. Kai kurios jų – išskirtinės, būdingos tik „Kaunas Jazz“. Viena tokių – Karo muziejaus sodelyje „Kaunas Jazz“ pradžia skelbiantis „Carillon jazz“ projektas. Dar viena neatsiejama „Kaunas Jazz“ tradicija – nemokami sakralinio džiaz koncertai Kauno bažnyčiose.

Pasaulyje žinomas Pažaislio klasikinės muzikos festivalis vyksta visus tris vasaros mėnesius. Festivalio svečiai – „žvaigždės“ iš viso pasaulio. Koncertai rengiami labai skirtingose ne tik Kauno miesto, bet ir regiono erdvėse: Pažaislio vienuolyne, Senamiesčio kiemeliuose, bažnyčiose, prie Kauno pilies, Pociūnų aerodrome, IX forte, rotušėje, Birštono šv. Antano Paduviečio bažnyčioje, Zapyškio Šv. Jono Krikštytojo bažnyčioje, Žiežmarių kultūros centre (Kaišiadorių rajonas).

Kauno miesto gimtadienis - vienas iš žymiausių Kauno kultūrinių renginių, organizuojamų jau keletą metų iš eilės. Ši šventė tapo tradicine, masiška ir populiaria miesto švente. Į šią šventę kviečiami valstybės vadovai, susigiminiavusių su Kaunu miestų vadovai, miestų partnerių delegacijos iš įvairių šalių ir daug kitų garbių svečių. Kauno dienų tikslas – masinės ir populiarios šventės būdu stiprinti Kauno miesto įvaizdį Lietuvoje ir pasaulyje. Kasmetinių „Kauno dienų“ metu gegužę pagrindinė pėsčiųjų gatvė nuo miesto centro iki Senamiesčio užpildoma fantastiškais persirengėlių paradais, gatvės prekyba, teatralizuotomis eisenomis, koncertais, mugėmis ir kitais akį patraukiančiais renginiais.

Kauno šokio teatras AURA kiekvienais metais spalio pirmąją savaitę organizuoja Tarptautinį moderniojo šokio festivalį, į kurį atvyksta šokio trupės iš įvairių pasaulio šalių. Festivalis siekia supažindinti Lietuvos publiką su įvairiomis moderniojo šokio kryptimis, grupėmis ir teatrais bei nepriklausomais šokėjais iš viso pasaulio. Festivalio metu organizuojami modernaus šokio seminarai profesionalams ir visuomenei, kuriuos veda festivalyje dalyvaujančios trupės. Tai puiki galimybė

Lietuvos šokėjams ir choreografams susipažinti su naujausia šiuolaikinio šokio technika ir išraiškos būdais.

Dar vienas tarptautinis festivalis, vykstantis Kauno mieste - „Operetė Kauno pilyje“ - originalus, pirmasis toks operetės festivalis Rytų Europoje, kurio tikslas - populiarinti operą ir operetę, supažindinti žiūrovą su įvairiais Europos tautų klasikiniiais muzikiniais žanrais ir formuoti įvairiapusį visuomenės muzikinį skonį. Kiekvienais metais festivalio renginius aplanko virš penkiasdešimt tūkstančių žiūrovų, virš šimto tūkstančių žiūrovų festivalio koncertų transliacijas stebi per televiziją.

Kauno rajone, Kulautuvoje nuo 2001 m. organizuojamas bardų-dainuojamosios poezijos festivalis „Akacijų alėja“, kiekvienais metais į nedidelį Kulautuvos miestelį pritraukiantis vis daugiau klausytojų.

Kauno regionas turi didelį gamtinį turizmo potencialą. Iš vertingiausių ir įdomiausių gamtinių turizmo objektų, tinkamų kultūriniam ir ekologiniam turizmui, taip pat kaimo turizmui bei poilsiui minėtini Kauno marių, Nemuno kilpų, Dubysos regioniniai parkai, Aukštadvario, Panemunių, Tytuvėnų, Krekenavos regioninių parkų dalys, o taip pat Nemuno, Neries, Nevėžio, Dubysos, Verknės upių slėniai.

Kauno regione taip pat gausu kultūros paveldo objektų. Tarp patraukliausių pasaulio ir vietos turistams objektų - Pažaislio vienuolyno ansamblis, kur vyksta vieni iš reikšmingiausių Kauno miesto renginių – Pažaislio muzikos festivalis. Išskirtinis turizmo traukos objektas Kauno regione yra Rumšiškių Liaudies buities muziejus dėl savo ekspozicinio patrauklumo ir nepaprastai dėkingos geografinės vietos galintis tapti savarankišku turizmo centru. Piligriminio turizmo plėtrai svarbi Kauno regione esanti Šiluva – vienas svarbiausių maldininkų traukos centrų Lietuvoje.

2.2. Kauno regiono kūrybinių industrijų sektoriaus apžvalga

Rengiant studiją „Kūrybinių industrijų žemėlapis (socialinė, ekonominė analizė) Kauno regione“ buvo atlikta išsami KI įtakos Kauno regiono ekonomikai analizė. Žemiau pateikta KI sektoriaus apžvalga remiasi aukščiau paminėto dokumento duomenimis.

Siekiant įvertinti kūrybinių industrijų įtaką Kauno apskrčiai, buvo pateikta užklausa Statistikos departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Statistikos departamentas pateikė duomenis pagal nurodytus EVRK kodus. Gautoje informacijoje apžvelgtas bendras įmonių veikiančių šioje srityje skaičius, bendras darbuotojų skaičius jose, o taip pat bendra jų apyvarta. Pažymėtina, kad gautieji duomenys turėtų būti vertinami gana kritiškai dėl kelių priežasčių. Visų pirma, tai lemia netiksliai savo veiklos sritį nurodančios įmonės. Vienos įmonės taip daro dėl nevienalytės diversifikuotos veiklos (kaip kad programinės įrangos kūrėjai neretai užsiima ir kompiuterinės įrangos prekyba, tačiau statistikos departamentui pateikę duomenis tik su vienu kodu). Kitos kodą nurodo netiksliai pagal pagrindinę savo vykdomą veiklą. Be to, dalis įmonių realios veiklos apskritai nevykdo, nors ir figūruoja statistikoje. Kitų įmonių pagrindinė būstinė ir įmonės registracijos vieta yra kitame šalies mieste (dažniausiai Vilniuje), o pati įmonė veikia Kauno apskrityje per filialą, kuris neretai nėra oficialiai registruotas. Šios priežastys iškreipia statistikos departamento pateikiamų duomenų statistiką, todėl tai tiksliai neparodo kūrybinių industrijų įtakos regionui. Vis tik, nepaisant galimo duomenų iškraipymo, toliau bus apžvelgiama kūrybinių industrijų įtaką Kauno apskrčiai.

Pagal gautus apklausos rezultatus, bei pritaikius matematinės analizės priemones, galima pagrįstai teigti, kad apklausa davė apčiuopiamų ir santykinai patikimų rezultatų tik Kauno mieste. Kitose Kauno apskrities savivaldybėse gautų apklausos rezultatų negalima vertinti kaip patikimų ir analizuoti, kadangi nėra galimybės nustatyti, ar tam tikrais atvejais konkrečioje teritorijoje apskritai nebuvo nei vienos kategorijas atitinkančios organizacijos, ar tiesiog tokios organizacijos nepateko į stebėjimo lauką ir dėl to nebuvo žinoma apie jų egzistavimą. Dėl šios priežasties, analizuojant Kauno apskrities kūrybinių industrijų sektorių, verta būtų pagrindiniais ir patikimais duomenimis laikyti Kauno miesto tyrimo rezultatus, ir daryti prielaidą, kad jie iš esmės atspindi viso Kauno regiono būklę.

KI sektoriaus įmonių skaičius. Bendras registruotų ūkio subjektų skaičius Kauno apskrityje 2007 m. siekė 34 169, iš kurių 2445 priskiriamos KI sektoriui (tai sudaro 7 % visų Kauno apskrities įmonių) (1 priedas). Tačiau būtina pastebėti, kad dalis šių įmonių apskritai nevykdė jokios veiklos, tačiau nebuvo išregistruotos. Sąlyginis įregistruotų bet realiai neveikiančių įmonių skaičius tarp kūrybinių industrijų turėtų būti didesnis, lyginant su kitomis šakomis, dėl neretai nereguliarus šių įmonių veiklos pobūdžio. Vis tik tikėtina, kad bendras kūrybinių industrijų įmonių skaičius Kauno apskrityje turėtų sudaryti apie 5% visų veikiančių ūkio subjektų.

Pažymėtina, kad prie įmonių, kuriose dirba 0-4 darbuotojai yra priskiriami ir pagal individualią veiklą, autorines sutartis bei patentus veikiančias asmenys, todėl realus registruotų įmonių skaičius šioje srityje yra ženkliai mažesnis.

Kauno apskrityje galima išskirti pagal Lietuvos vidurkius neįprastai išsiskiriantį įmonių, veikiančių architektūros ir inžinerijos bei su jomis susijusiose techninių konsultacijų srityse, skaičių. Tai lemia ilgametės šios srities tradicijos Kauno regione, be to, miesto aukštosiose mokyklose populiaros architektūros bei projektavimo studijos, sudaro sąlygas pasipildyti šiai sričiai gabiais žmogiškaisiais išteklių. Remiantis statistika, Kaune veikia 11 architektūros bei projektavimo veikla užsiimančių įmonių, kurių darbuotojų skaičius viršija 50 žmonių, o iš viso šioje srityje 2007 m. buvo užregistruotos net 673 įmonės (27,5 % visų Kauno regiono įmonių).

Nemažai ūkio subjektų Kauno regione yra įregistravę savo veiklą kaip meninę ir literatūrinę kūrybos ir interpretavimo veiklą, tačiau šia veikla su retomis išimtimis užsiima asmenys, dirbantys autorinių sutarčių pagrindu (iš viso 2007 m. šioje srityje buvo užregistruota 420 ūkio subjektų (17 % visų Kauno regiono įmonių)).

Taip pat Kauno regione galima išskirti reklamos srityje veikiančių ūkio subjektų bei fizinių asmenų skaičių (2007 m. buvo 300 įmonių (12 % visų Kauno regiono įmonių)).

Kalbant apie ūkio subjektų dydį, Kauno apskrityje nėra nei vienos kūrybinėje srityje veikiančios įmonės, kuri galėtų būti priskiriama didelių įmonių kategorijai, o jos darbuotojų skaičius viršytų 250 žmonių. Tačiau tokios KI sektoriaus tendencijos pastebimos visame pasaulyje, o tai lemia šio sektoriaus specifika, kadangi kūrybinių industrijų srityje ypač svarbus veiklos lankstumas bei darbuotojų kūrybiškumas, o didelėje įmonėje tai išlaikyti yra problematiška. Be to, kūrybinės srities darbuotojams ypač svarbus individualumas ir veiklos rėmų minimizavimas, kas leidžia pasireikšti jų kūrybiniam potencialui, o tai pasiekti didelėje hierarchiniu pagrindu valdomoje organizacijoje būtų problematiška.

KI darbuotojų skaičius. Kūrybinių industrijų įmonėse 2007 m. dirbo apie 11 tūkst. žmonių (2 priedas). Iš viso Kauno regione 2007 m. bendras darbuotojų skaičius sudarė 197,5 tūkst. darbuotojų, todėl bendras KI darbuotojų skaičius sudarė 6,1-6,6% visų darbuotojų. Pažymėtina, kad šiems darbuotojams nėra priskiriami asmenys, dirbantys pagal patentus, autorines bei individualios veiklos sutartis. Todėl tikėtina, kad šis skaičius turėtų siekti 12-13 tūkst. darbuotojų. Palyginimui: viešbučių ir restoranų sektoriuje dirbo 7572 darbuotojų (3,8% visų), o švietimo, sveikatos priežiūros ir kitoje komunalinėje ir socialinėje aptarnavimo veikloje 8293 (4,2% visų).

Didžiausia dalis dirbo architektūros (3161 darbuotojas, 29 % visų Kauno regiono KI darbuotojų), reklamos (1150 darbuotojų, 10,6 % visų Kauno regiono KI darbuotojų), žurnalų ir periodinių leidinių leidybos (612 darbuotojų, 5,6 % visų Kauno regiono KI darbuotojų) bei programavimo (868 darbuotojai, 8 % visų Kauno regiono KI darbuotojų) srityse. Žmonių, dirbančių programavimo srityje, skaičius turėtų būti didesnis, tačiau dėl aukščiau aprašytųjų priežasčių, Statistikos Departamento pateikiama informacija yra netiksli.

Bendra KI sektoriaus apyvarta. Bendra kūrybinių industrijų srityje veikiančių įmonių apyvarta 2007 m. siekė apie 1,14 mlrd. Lt (3 priedas). Bendra Kauno apskrityje veikiančių įmonių apyvarta 2007 m. siekė 45,35 mlrd. Lt, todėl kūrybinių industrijų įmonės sudarė daugiau nei 2,5 % šios apimties. Palyginimui, galima išskirti, kad bendra viešbučių ir restoranų apyvarta 2007 m. Kauno regione siekė 0,35 mlrd. Lt, o statybos sektoriaus - 3,73 mlrd. Lt.

Didžiausia apyvarta pasiekta architektūros ir inžinerijos veikloje, reklamos, leidybos bei programinės įrangos kūrimo srityse.

Pažymėtina, kad vienai įmonei tenkanti apyvarta yra ženkliai mažesnė nei regiono vidurkis, o tai lemia mažų įmonių skaičius sektoriuje. Svarbu paminėti, kad kūrybinių industrijų sektoriaus įmonės sukuria didesnę pridėtinę vertę nei vidutiniškai kitos, nes jos remiasi intelektualiniais žmogiškųjų išteklių gebėjimais, o ne techninio pobūdžio darbu. Vertinant kūrybinių industrijų indėlį į Kauno regiono ekonomiką, svarbu paminėti, kad kūrybinės industrijos dažnai ne tik pačios kuria pridėtinę vertę, tačiau ir prisideda prie tradicinių verslo sričių užsakymų augimo. Meno, kultūros kolektyvų pasirodymai pritraukia mases žmonių ne tik iš Kauno apskrities, tačiau ir iš kitų šalies miestų, kas teigiamai veikia restoranų, viešbučių užimtumą. Be to, kūrybinių industrijų veiklos srityje paprastai veikia smulkesnės bendrovės, kurios yra lankstesnės ir greičiau prisitaiko prie besikeičiančių veiklos sąlygų. Tokių įmonių skatinimas padeda sušvelninti ekonominio nuosmukio padarinius, todėl kūrybinių industrijų skatinimą galima išskirti kaip vieną iš prioritetinių sričių plėtojant regiono ekonomiką.

Kauno regiono KI analizė parodė, kad didžioji dalis (apie 70 %) KI susitelkusios Kauno mieste. Tai atspindi viso pasaulio KI tendencijas, kadangi:

- Dauguma KI yra priklausomos nuo rinkos pasiekiamumo. Tai ypač aktualu scenos menams, kurių sukuriamas produktas bus tuo paklausesnis, kuo daugiau žmonių jį sugebės pamatyti. Tai taip pat svarbu dizaino sektoriui, kuris yra priklausomas nuo savo kūrybinių pardavimo kitiems verslams.
- KI verslai taip pat priklausomi nuo geografinio artumo vienas su kitu, kadangi labai daug veiklų yra vykdoma kaip trumpalaikiai projektai, kuriuos įgyvendina tam tikslui susibūrę mažieji verslai.
- Kūrybiškumas ir inovacijos dažnai pasireiškia tokioje verslo aplinkoje, kurioje glaudžiai susipynusios kompetencijos, darbo metofai ir išraiškos būdai.

2.3. Kūrybiniai klasteriai Kauno regione

Remiantis studijomis „Kūrybinių industrijų žemėlapis (socialinė, ekonominė analizė) Kauno regione“ bei „Kūrybinių industrijų klasterių plėtros Kauno regione galimybių studija“, šiuo metu Kauno regione yra susiformavę tik 2 KI klasteriai, kurių abu yra Kauno mieste, – Senamiesčio ir Laisvės alėjos, bei, tikėtina, formuojasi dar vienas klasteris: Aleksoto (svarbiausias akcentas Kauno meno fabrikas „Potiomkinas“).

Kauno senamiesčio klasteris. Senamiestis, kurio dalis pastatų statyta dar 15 – 17 amžiais, yra pakankamai didelis, architektūriškai ir urbanistikai išsiskiriantis kvartalas (atskirtas nuo kitų miesto rajonų dviejų upių: Nemuno ir Neries, bei pagrindinių miesto kelių). Nuo seno šiame miesto rajone telkiasi galerijos, muziejai, universitetų fakultetai, bažnyčios, nuolatos vyksta svarbiausi miesto renginiai. Kauno senamiestyje yra 6 meno galerijos, 1 meno gildija, 11 bažnyčių, daugiau nei 10 muziejų, amfiteatras, Kauno pilis, Santakos slėnis su daugeliu integruotų kultūrinių erdvių, vienas universitetinis meno fakultetas, vienas humanitarinis fakultetas, o taip pat kuriamas regioninis, universitetinis kūrybinių industrijų centras. Labai gausus reikšmingas istorinis paveldas, paplitusi prekyba antikvariatu, miesto Rotušės ir vietos amfiteatro gausūs renginiai sukuria autonomišką ir pakankamai efektyviai veikiantį, konkurencingą KI klasterį. Šią klasterizaciją aiškiai jaučia vietiniai architektai, dailininkai ir kiti menininkai, turintys čia savo dirbtuves. Paveldo komercinę svarbą supranta ir verslininkai, akcentuojantys senamiesčio patrauklumą bei skiriantys nuosavų lėšų jo priežiūrai. Verslininkų, bažnyčios, valstybės institucijų, muziejų ir menininkų kooperacija padeda saugoti ir patraukliai pateikti paveldą, organizuoti gausius renginius, meninius tarptautinius ir respublikinius projektus. Senamiestis turi ir visos respublikos mastu išsiskiriantį paminklą, potencialų KI švyturį – Kauno pilį, kuri remiant ES šiuo metu yra restauruojama ir pritaikoma kultūrinėms reikmėms. Vis dėlto didžiausia senamiesčio klasterio problema: menka Kauno pilies veikla, maža labai gausių bažnyčių ir muziejų integracija su gausių renginių organizatoriais, bažnyčios, menininkų, subkultūrų bei studentijos interesų nesuderinamumai.

Laisvės alėja Kaune. Laisvės alėjos KI klasteriui priklauso Laisvės Alėja (ilgis 1621 m.) bei lygiagrečios ar atsišakančios gatvės, kurių artimiausios Laisvės alėjai (toliau LA) atkarpos: Donelaičio,

Daukanto ir kt. Laisvės alėjoje, arba visai šalia jos yra daugelis kūrybinių institucijų: keli dideli teatrai, kelios didžiausios miesto galerijos, kino teatras. Jų veiklą papildo labai intensyvi dviejų universitetų VDU ir KTU kultūrinė, artimai su kūrybinėmis industrijomis susijusi veikla: galerinė, renginių, naujų medijų ir programavimo, organizuojami kino, subkultūrų vakarai, meninės akcijos. LA yra tikslingai kuriamas vienas KI inkubatorius: Kauno valstybinis dramos teatras plečiasi į buvusio Kailių fabriko patalpas, kurdamas naujas scenas ir teatro padalinius, kitas susijusias menines dirbtuves. Analogiškai yra plečiamas M. Žilinsko galerijos plotas, integruojant kiemą kultūrinėms funkcijoms, taip pat planuojama susieti su KI veikla rekonstruojamą nebaigtą statyti viešbutį. Pagaliau klasterio veiklą sustiprina šalia esančios miesto administracinės institucijos: Kauno miesto savivaldybė, Regioninės plėtros departamentas prie VRM Kauno apskrities skyrius, o taip pat muziejai, viešbučiai, gimnazija. Deja, LA kūrybinio klasterio veiklą silpnina didžiulis ir su LA alėja konkuruojantis prekybos centras Akropolis ir už jo statoma didžiulė sporto Arena, kurie nukreipia tūkstantinius vartotojų ar žiūrovų srautus nuo LA. Kita vertus, Akropolio pastatymas Laisvės alėją išvalė nuo apsipirkimo srautų ir LA išryškėjo savo kūrybinėmis ar kultūrinių industrijų galimybėmis. Šiandien LA taip pat vyksta bendri visam klasteriui reguliarūs renginiai: miesto šventės, dažnos mugės, specialūs renginiai: skulptūrų parodos, karnavalizuotos ir šventinės eitynės, performansai, gatvės muzikantai ir pan. Gatvėje nuolatos vyksta prekyba knygų antikvariatu, planuojama gatvės prekyba dailininkų paveikslais. LA turi tarptautinėje elektroninėje aplinkoje Facebook'e savo gerbėjų ratą (klubą), kas smarkiai sustiprina tarptautinę LA legendą, pirmiausiai tarp emigrantų ir jų draugų. Taip LA tampa sentimentalios turizmo vieta, kas skatina KI raidą.

III. VEIKSMŲ PLANAS

VEIKSMŲ PLANO BENDRASIS TIKSLAS. Formuoti akademinio – kūrybinio regiono idėją, įtraukiant kūrybines industrijas į prioritetines Kauno regiono ekonominio vystymosi sritis ir sukuriant kūrybinių industrijų skatinimo ir paramos infrastruktūrą.

UŽDAVINYS 1. Parengti strateginius Kauno regiono KI plėtros dokumentus.

1.1. Regioninės KI politikos formavimo darbo grupės sukūrimas.

Darbo grupę turėtų sudaryti Kauno regiono savivaldybių atstovai, nevyriausybinių organizacijų atstovai, KI atstovai, KI tyrėjai, kitos suinteresuotos šalys. Labai svarbu, kad formuojant KI politiką procese dalyvautų ir jų atstovai, kurie geriausiai žino, ko reikia, kad KI klestėtų ir darytų reikšmingą įtaką socialiniam ir ekonominiam regiono vystymuisi.

Atsakinga institucija: Kauno miesto savivaldybės administracija.

1.2. Kauno miesto (regiono) KI plėtros strategijos parengimas.

Sėkmingai KI plėtrai Kauno regione būtina parengti ir įgyvendinti strategiją, kuri būtų parengta atsižvelgiant į jau atliktus tyrimus ir bendradarbiaujant su Regioninės KI politikos formavimo darbo grupe, KI atstovais bei susijusiomis įmonėmis bei organizacijomis, galinčiomis padėti KI sektoriui sėkmingai vystytis.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, regioninė KI politikos formavimo darbo grupė, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas: ekspertų paslaugos – nuo 80.000,- Lt (vietiniai ekspertai).

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijų, ES fondų lėšos.

1.3. Kauno miesto KI klasterių plėtros ir veiksmų plano sukūrimas.

Remiantis KI klasterių plėtros galimybių studija, kuri buvo parengta 2011 m. finansuojant ES, Kauno regione kol kas formuojasi tik 2 KI klasteriai ir abu jie kuriasi Kauno mieste. Dėl šios priežasties, o taip pat norint, kad Kauno miestas pasivytų kitus Europos miestus, sėkmingai išnaudojančius KI ekonominiam miestų augimui, būtinas konkretus laike apibrėžtas KI klasterių plėtros ir veiksmų planas.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, regioninė KI politikos formavimo darbo grupė, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas: ekspertų paslaugos – nuo 50.000,- Lt (vietiniai ekspertai).

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijų, ES fondų lėšos.

1.4. Kauno regiono KI švyturių plėtros planų parengimas.

Tuo tikslu būtų svarbu sudaryti specialią KI švyturių atrankos ir stimuliavimo visuomeninę komisiją bei atitinkamai parengti miesto ir apskrities KI švyturių plėtros planus:

- Kauno sporto ir kultūros arenos;
- Kauno miesto pilies;
- Pažaislio vienuolyno komplekso;
- Raudondvario dvaro pilies (Kauno raj.);
- Rumšiškių etnografinio muziejaus (Kaišiadorių raj.)

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, regioninė KI politikos formavimo darbo grupė, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas: ekspertų paslaugos – 60.000,- Lt.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijos, ES fondų lėšos.

UŽDAVINYS 2. Vykdyti ir plėsti informacijos apie KI sklaidą.

2.1. KI informacinio centro įkūrimas ir KI informacinių centrų tinklo formavimas, skatinant atskirų centrų bendradarbiavimą.

Naujai įkurtas centras vykdytų šias funkcijas: informacijos apie KI kaupimas, analizavimas, metinių rinkos analizių rengimas, renginių viešinimas, informacijos KI organizacijoms teikimas. Siekiant centralizuoti KI teikiamas paslaugas, šio centro funkcijas galėtų atlikti naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga. Būtinumas kaupti ir sisteminti statistinius duomenis apie KI nustatytas ne tik rengiant Kauno regiono KI žemėlapi, bet ir analizuojant mokslinę ir analitinę literatūrą apie KI. Įrodyta, kad kūrybinių industrijų sektoriaus potencialo analizė gali būti patikima ir duoti norimus rezultatus tik atliekant nuolatinis rinkos stebėjimus (t.y. renkant ir analizuojant duomenis ne mažiau kaip 3 metus). Be to, siekiant paskatinti įmones tinkamai save identifikuoti, būtina įgyvendinti informacinę kampaniją, kurios metu būtų aiškinama tinkamo identifikavimo ir statistinių duomenų atskleidimo nauda bei bendros kūrybinių industrijų sektoriaus politikos vystymo svarba. Tik nuolatinio stebėjimo būdu bei bendradarbiaujant su kūrybinių industrijų subsektoriuose veikiančiomis asocijuotomis struktūromis (asociacijos, draugijos, federacijos, sąjungos ir kt.) galima gauti informaciją apie individualiai veikiančius (pagal patentą, verslo liudijimą, autorines sutartis, etc.) kūrybinių industrijų atstovus. Būtina paminėti, kad Vytauto Didžiojo universitete yra parengtas projektas sukurti regioninį KI centrą Kauno miesto Senamiestyje, todėl reikėtų sukurti KI informacijos centrų tinklą. Pasidalinus užduotimis būtų galima sukurti efektyvią informacijos apie KI kaupimo ir valdymo sistemą. VDU įkurtas centras galėtų informaciją apie KI rinkti ir ją analizuoti, o naujai įkurtas centras šią informaciją platintų bei kauptų tą informaciją, kurios neapima VDU kuruojamas informacinis centras.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, tyrimų institucijos (pvz. Vytauto Didžiojo universitetas, kuris turi ekspertines pajėgas ir ruošia KI tyrimų specialistus magistro lygyje)

Reikiamas finansavimas (minimalus):

biuro išlaikymas 4.200,- Lt/metams (telefonas (70 Lt/mėn.; 840 Lt/metams), internetas (80 Lt/mėn.; 960 Lt/metams), kiti komunaliniai patarnavimai (150 Lt/mėn.; 1800 Lt/metams), kanceliarinės prekės (50 Lt/mėn.; 600 Lt/metams));

vieno darbuotojo darbo užmokestis (1 metams, 0.5 etato) – 15.729,60 Lt/metams („į rankas“ – 824,50 Lt/mėn.).

Viso: 19.929,60 Lt/metams.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijų, LR Ūkio ir Kultūros ministerijų lėšos.

2.2. Tinklapyje „Kauno regiono kūrybinės industrijos“ sukūrimas.

Tinklapyje būtų pateikiama informacija apie Kauno mieste (regione) veikiančius KI subjektus, organizuojamus renginius, skelbiama statistinė informacija apie KI padėtį Kauno mieste ir regione. Šiandieninėje informacinėje visuomenėje, kurioje informacija keičiasi labai greitai, o žmonės nori rasti ją greitai ir pageidautina vienoje vietoje, būtina duomenų bazė, kurioje informaciją galės rasti ne tik vartotojai, bet ir pačios KI, kurioms dažnai reikia kitų KI subjektų bendradarbiavimui ir plėtrai. Būtina paminėti, kad Vytauto Didžiojo universitetas jau pradėjo kurti Kauno miesto KI žemėlapią, tačiau jis apims tik Kauno miesto kūrybines industrijas, todėl reikėtų sukurti tinklą, kuriame atsispindėtų viso regiono KI potencialas bei būtų galima rasti informaciją apie regione vykstančius renginius ir projektus.

Atsakinga institucija: naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga, informaciniai centrai.

Reikiamas finansavimas: interaktyvaus tinklapyje sukūrimas – apie 10.000 Lt, techninis išlaikymas – apie 90 Lt/mėn. (domeno vardas - 30 Lt/mėn., serveris – 60 Lt/mėn.), informacijos atnaujinimas - 500 Lt/mėn. **Viso:** 17.080,- Lt/metams.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijų, ES fondų lėšos.

2.3. Bendradarbiavimo ir pasikeitimo patirtimi stiprinimas.

Kūrybinės industrijos tampa svarbia tarpregioninio bendradarbiavimo sritimi – tai patvirtina ES ir visame pasaulyje atliekami KI sektoriaus tyrimai. Kūrybinėms industrijoms, kaip nei vienam kitam verslo sektoriui, būtina įvairialypė sąveika su kitomis to paties ar susijusių sektorių įmonėmis ir/ar individualiais kūrėjais. Be to, kaip ir kiekvienam kitam verslui KI būtinas žinomumas ne tik vietinėse, bet užsienio rinkose. Kol kas Kauno regionas (miestas) KI plėtros srityje atsilieka ne tik nuo kitų ES šalių, bet ir nuo Vilniaus bei Klaipėdos. Todėl būtina plėtoti tarpregioninius ryšius, skatinti pasikeitimą informacija bei patirtimi ir tokiu būdu skleisti informaciją apie KI galimybes Kauno regione.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga, VšĮ Kauno regiono plėtros agentūra.

Reikiamas finansavimas: ekspertų paslaugos – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijų, ES fondų lėšos („Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

2.4. Informacinių seminarų organizavimas.

Rengiant Kauno regiono KI žemėlapią ir klasterių plėtros galimybių studiją, nustatyta, kad tiek KI atstovams, tiek politikams ir valstybinių įstaigų darbuotojams, tiek ir visuomenei trūksta žinių apie KI ir jų daromą įtaką miesto ir viso regiono ekonomikai. Daugelis KI atstovų, nors ir susidurdami su įvairiomis savo verslo kliūtimis, nėra linkę bendradarbiauti, keistis patirtimi ir informacija ar jungtis į klasterius, bijodami konkurencijos ar skatinami kitokių priežasčių. Tai rodo KI ir su jais susijusių verslų atstovų žinių apie kūrybinės ekonomikos veikimo principus trūkumą. Norint didinti visuomenės ir KI atstovų sąmoningumą, būtina rengti informacinius seminarus tikslinėms grupėms, kuriuose Lietuvos ir užsienio ekspertai suteiktų reikiamų žinių, o sėkmingai veikiančios KI subjektai pasidalintų sėkmės istorijomis. Pradžioje numatoma apmokėti 500 asmenų.

Atsakinga institucija: naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas. **Viso:** 35.000,- Lt.

5 vienos dienos seminarai po 100 asmenų. 1 seminaro išlaidos: lektorių honorarai – 5.000,- Lt, salės nuoma – 500,- Lt, dalomoji medžiaga – 500,- Lt, kavos pertraukėlės – 1.000,- Lt. Viso: 7000,- Lt.

Galimi finansavimo šaltiniai: ES fondų lėšos („Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

2.5. Straipsnių apie KI įtaką ekonomikai ir socialinės gerovės kūrimui, KI pasiekimus spausdinimas periodinėje spaudoje, talpinimas Kauno regiono savivaldybių, susijusių viešųjų bei nevyriausybinių įstaigų tinklapiuose.

Svarbu, kad kuo platesnis visuomenės ratas sužinotų apie KI teikiamą naudą miestų ir regionų ekonominiam ir socialiniam atgaivinimui.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas: pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijos, ES fondų lėšos.

UŽDAVINYS 3. Sukurti KI tarpininkavimo ir paramos tinklą.

3.1. KI koordinavimo ir konsultavimo įstaigos įkūrimas.

Tokios įstaigos būtinumas pagrįstas Kauno regiono KI atstovų apklausa bei užsienio ekspertų rekomendacijomis dėl atskiros KI sektorių kuruojančios institucijos, o taip pat Kauno regiono KI žemėlapiu ir Klasterių plėtros galimybių studijos išvadomis. Nors Lietuvoje (taip pat ir Kauno regione) yra sukurtas naujai besikuriančių bei jau veikiančių įmonių paramos tinklas, KI sektorius pasižymi kiek kitokiomis charakteristikomis nei kiti verslo sektoriai: dauguma KI įmonių priklauso smulkioms ir vidutinėms įmonėms, o taip pat labai daug įmonių sudaro tik vienas asmuo ir tie dažnai dirba pagal individualios veiklos pažymėjimus arba patentus. Be to, ieškodamos finansavimo KI įmonės nuolat susiduria su rimtomis problemomis įkainojant jų nematerialųjį turtą (pavyzdžiui, tam tikroms muzikos įrašų įmonėms, leidykloms priklausančių ar į muzikos ar kinematografijos katalogus įtrauktų autorių teises). Priešingai nei technologijų srities įmonių atveju, nematerialusis KI įmonių turtas neatsispindi įmonės balanse, o jų investicijos į naujus talentus ir novatoriškas idėjas neatitinka įprastinės mokslinių tyrimų ir plėtros koncepcijos.

KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga galėtų įsikurti KI inkubatoriuje, siekiant, kad KI subjektai gautų visą reikiamą informaciją ir pagalbą „po vienu stogu“. Be to, KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga turėtų bendradarbiauti su Kauno technologijos ir Vytauto Didžiojo universitetų tyrimų specialistais. Įmonė teiktų šias paslaugas: 1) buhalterinės apskaitos tvarkymas; 2) informacija ir konsultacijos KI atstovams (Verslo pradžia: sąlygos ir galimybės; Verslo įmonės registracija; Įmonės valdymas; SVV paramos galimybės; Finansų analizė, kontrolė ir valdymas; Finansinių šaltinių paieška; Darbo teisė; Informacinės technologijos ir jų panaudojimas; Personalo valdymas; ES Struktūrinių fondų pagalba KI verslui); 3) partnerių paieška Lietuvoje ir užsienyje; 4) atliktų informacinio centro funkcijas (rinktų ir sistemintų informaciją apie KI sektorių, teiktų informaciją suinteresuotoms šalims).

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos.

Reikiamas finansavimas (minimalus).

Biuro išlaikymas: telefonas – 840 Lt/metams, internetas – 960 Lt/metams, komunaliniai patarnavimai (elektra, vanduo, dujos, atliekos ir kt.) – 1.800 Lt/metams, kanceliarinės prekės – 1.200 Lt/metams. Viso: 4800 Lt/metams.

Vieno darbuotojo darbo užmokestis (1 metams, 1 etatas) – 37.751,04 Lt/metams („į rankas“ – 1846,50 Lt/mėn.). **Bendros priemonės išlaidos:** 42.551,04

Galimi finansavimo šaltiniai: LR Ūkio ministerijos, Kauno regiono savivaldybių administracijų, ES fondų lėšos.

3.2. Įsitraukimas į Lietuvos ir Europos KI tinklų veiklą.

Norint, kad Kauno regiono KI būtų žinomos ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje, būtina įsitraukti į KI tinklų veiklą: pvz. Europoje veikia Europos nepriklausomų kultūros centrų tinklas (angl. Trans Europe Halles (TEH) - European Network of Independent Cultural Centres), Europos kultūros centrų tinklas (angl. European Network for Cultural Centres (ENCC)), Lietuvoje įkurta Nacionalinė kūrybinių ir kultūrinių industrijų asociacija.

Atsakinga institucija: naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga, Kauno regiono savivaldybių administracijos.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: ES fondų lėšos („Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

3.3. KI inkubatoriaus Kauno mieste sukūrimas.

Viena iš efektyviausių priemonių KI sektorių skatinimui – KI inkubatoriai, kurie kuriami visuose miestuose, siekiančiuose skatinti KI plėtrą ir didinti jų įtaką miesto ekonomikai. Šie inkubatoriai teikia paslaugas KI verslų pradžiai, lengvatinėmis sąlygomis nuomoja patalpas biurams, erdves scenos ir vaizduojamiesiems menams, teikia informaciją, ir kt. Taip pat gali būti teikiamos šios paslaugos: nemokamas interneto ryšys; lengvatinės sekretoriato paslaugos (telefoninio ryšio paslaugos ir faksas; kopijavimas, spausdinimas, kompiuterinės paslaugos; pašto paslaugos ir kt.); centralizuotas kanceliarinių prekių tiekimas; virtualaus biuro paslaugos.

Remiantis LR kultūros ministro 2009 m. patvirtinta „Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija“ ir LR ūkio ministro 2008 m. patvirtintu „Valstybės planuojamų verslo inkubatorių ir menų inkubatorių plėtros projektų planavimo tvarkos aprašu“, KI inkubatoriui reikalingos ne mažesnės kaip 1500 kv.m. ploto patalpos, ankstesnę paskirtį praradusiuose pastatuose: kultūros paveldo statiniuose, įtrauktuose į Kultūros vertybių registrą, arba statiniuose, esančiuose kultūros paveldo vietovėje, įtrauktoje į Kultūros vertybių registrą, arba objektuose, kurie liudija Lietuvos pramonės, kultūros arba valstybės istoriją (pvz., pagal paskirtį nebenaudojami industriniai, kariniai pastatai, neveikiantys kino teatrai, kultūros centrai ir pan.). Inkubatoriaus patalpos turi būti skirtos:

- reziduoti (dirbtuvės, studijos, dekoracijų, repeticijų salės ir pan.) – ne mažiau kaip 60 proc. patalpų ploto;
- kūrybos rezultatams realizuoti ir (arba) demonstruoti;
- daugiafunkcės paskirties, skirtos mokymams, seminarams ir pan. organizuoti;
- KI įmonių biurams;
- administracinėms reikmėms.

KI tampa vis labiau pripažintu sektoriumi visame pasaulyje, Kauno regione taip pat atsirado keletas privačių iniciatyvų kurti menų inkubatorius ar menų centrus, kurie suteiktų galimybę

meninkams pristatyti savo kūrybą kuo platesnei visuomenės daliai, o meno vartotojams – susipažinti su talentingais kūrėjais netradicinėse erdvėse. Vienu iš pavyzdžių galėtų būti Žemaitkiemio (Babtyno) dvaras Kauno rajone, kurio savininkai per 10 metų ne tik sutvarkė apleistus dvaro pastatus, bet ir surengė daug koncertų, spektaklių, įvairiausių kūrybinių vakarų, švenčių, menininkų plenerų. Kauno mieste panašią funkciją atlieka Menų fabrikas „Potiomkinas“, įsikūręs buvusio mėsos fabriko patalpose. Tačiau šios iniciatyvos yra skirtos vaizduojamiesiems ir/ar scenos menams, kurie yra tik vieni iš KI sektorių. Tuo tarpu inkubatoriaus, kuris suteiktų kokybiškas nebrangias patalpas visų KI sektorių įmonėms, Kauno regione kol kas nėra. Tiesa, reikėtų paminėti šiuo metu įrenginjamą menų inkubatorių Raudondvario dvare, kurio plėtrą remia Europos Sąjunga, tačiau, remiantis daugeliu atliktų tyrimų, KI linkusios kurtis kuo arčiau miestų centrų, kadangi jų veiklai būtina gera infrastruktūra, didelė bendradarbiaujančių įmonių koncentracija bei lengvas pasiekiamumas vartotojams. Be to, remiantis Kauno regiono KI žemėlapiu ir Klasterių plėtros galimybių studijomis, Kauno mieste yra didžiausia KI koncentracija Kauno regione, lyginant su kitomis savivaldybėmis. Dėl šių priežasčių pirmą KI verslų inkubatorių siūloma įkurti Kauno mieste. Deja, Kauno mieste beveik nėra laisvų KI verslų inkubatoriui tinkamų pastatų, kurie priklausytų valstybei arba savivaldybei, todėl Kauno miesto savivaldybė turėtų prisiimti įsipareigojimą surasti tinkamas patalpas KI inkubatoriui.

Galimi objektai Kauno mieste KI inkubatoriui įkurti:

1. Valstybės turto fondui priklausantys 5 administraciniai pastatai Miško g. 12, Kaune (plotai 612,95 kv. m, 525,83 kv. m, 608,83 kv. m, 97,05 kv. m ir 125,27 kv. m, pastatai mūriniai, 1 ir 2 aukštų), 2 garažai (plotai 90,8 kv. m ir 144,74 kv. m, pastatai mūriniai, 1 aukšto), kiemo statiniai ir šiems objektams priskirtas 0,2652 ha žemės sklypas.

2. Stoties turgaus pastatas: Kaunakiemio g. 14.
3. Gedimino g. 39? (buvęs policijos pastatas)
4. „Lituanicos“ batų fabriko patalpos Senamiestyje (privačios). (Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrajame plane siūloma „Lituanicos“ fabriko konversija į visuomeninį kompleksą).
5. „Pienocentro“ komplekso patalpos (privačios)
6. Šmidtų / „Metal“ fabrikas (neveikiantis) (Žemieji Šančiai)
7. Kauno radijo gamykla (neveikianti) (Žaliakalnis)

Atsakinga institucija: Kauno miesto savivaldybės administracija, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga, VšĮ Kauno regiono plėtros agentūra.

Reikiamas finansavimas galės būti paskaičiuotas tik pasirinkus patalpas, kuriose bus kuriamas inkubatorius ir parengus investicinį projektą.

Galimi finansavimo šaltiniai: LR Ūkio ministerija, Kauno miesto savivaldybės administracija, ES fondų lėšos (Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansiniai mechanizmai), privačios lėšos. Verslų inkubatoriaus įkurimui būtų galima panaudoti ir privačias lėšas, taikant vieną iš viešojo ir privataus sektorių partnerystės (angl. public private partnership (PPP)) modelių.

3.4. KI „loftų“ plėtojimas.

Kauno regione pakankamai daug nepanaudotų buvusių gamyklų, angarų, sandėlių, kuriuose galima leisti įsikurti teminiams KI aukštams. Tai gerokai pigesnė veikla nei menų inkubatorių ar juo labiau plačių Kūrybinių industrijų inkubatorių ir fabriků kūrimas. Kauno regiono savivaldybės turėtų inicijuoti įstatyminės bazės, leisiančios KI atstovams lengvatinėmis ir pirmenybės teisėmis įsikelti į šias nenaudojamas patalpas, sukūrimą. KI atstovai galėtų įsipareigoti prižiūrėti ir galbūt minimaliai remontuoti naudojamas patalpas: šioje srityje galima pasitelkti architektūros studijų studentus ir absolventus, kurie dažnai turi idėjų kaip minimaliomis sąnaudomis sukurti patrauklią aplinką.

Kauno miestas pasižymi unikalios fortų sistema, juosiančia miestą, kurią taip pat galima panaudoti KI plėtrai. Šiuo metu Kauno fortuose vyksta tik pavienės parodos meno akcijos, bet ne reguliari kūrybinė veikla. Sukūrus Kauno fortų sistemos pritaikymo KI plėtrai struktūrą, šie unikalūs turtingą Kauno miesto istoriją liudijantys statiniai galėtų tapti menininkų ir turizmo traukos centru. Tačiau didžiausia fortų panaudojimo KI plėtrai problema – saugumas, kadangi fortuose gali būti išlikusių sprogstamųjų užtaisų, o taip pat kitokių sveikatai ir gyvybei pavojingų įrenginių. Taigi, prieš pradėdant naudoti fortų teritorijas, būtina iširti, ar tai nebus pavojinga žmonių sveikatai ir gyvybei.

Atsakinga institucija: Kauno miesto savivaldybės administracija, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga, VšĮ Kauno regiono plėtros agentūra.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: LR Ūkio ministerija, Kauno miesto savivaldybės administracija, ES fondų lėšos (Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansiniai mechanizmai), privačios lėšos.

3.5. Besikuriančių Kauno regiono KI inkubatorių ir meno centrų palaikymas.

Norint, kad KI įmonės sėkmingai plėtotų veiklą, būtina sukurti infrastruktūrą, kuri leistų šioms įmonėms ir pavieniams menininkams ne tik pristatyti savo kūrybą ir paslaugas, bet ir įsikurti tose patalpose, kadangi vienas iš KI plėtros trūkščių yra tinkamų nebrangių patalpų trūkumas. Šiuo metu Kauno regione veikia ir/arba kuriama keletas menų inkubatorių, kurie išlaikomi iš privačių asmenų lėšų. Siekiant išplėsti šių inkubatorių teikiamų paslaugų spektrą, būtina Kauno regiono savivaldybių administracijų pagalba: pvz., mokesčių lengvatos. Konkrečios jau įkurtų menų inkubatorių paramos priemonės turėtų būti apsvaistytos susitikus su jų atstovais ir atsižvelgiant į Kauno miesto (regiono) KI plėtros strategiją. Žemiau pateikiami jau veikiančios ir naujai kuriami menų inkubatoriai Kauno regione.

Naujai kuriami ir jau veikiančios KI inkubatoriai ir meno centrai Kauno mieste:

- Kauno miesto **menų** rezidencija, kurį kuria viešoji įstaiga „Artkomas“. Ketinama inkubatorių įkurti Žaliakalnio mikrorajone. Numatoma įrengti parodų salę, foto, tapybos bei universalią studijas, keletą kambarių reziduojantiems menininkams bei rūsyje įkurti parodinę erdvę. Kauno menų rezidenciją planuojama įkurti Radvilėnų g. esančiame apleistame tarpukario pastate. Pirmajame aukšte turėtų būti įrengta apie 600 kvadratinių

- metų ekspozicijų salė, o antrajame vienu metu galėtų gyventi ir kurti 2-3 menininkai. Šiuo metu projektas yra sustabdytas, nes negavo finansavimo.
- **Menų** fabrikas Kauno dramos teatro kieme (šalia Laisvės al.), buvusiam Kailių fabrike. Šios patalpos jau iš dalies yra paverstos įvairiomis menų ir kūrybinėmis dirbtuvėmis.
 - Aleksote buvusiam mėsos kombinatė įkurtas **menų** fabrikas „Potiomkinas“, kuriame verslą plėtoja juvelyrė, amatininkai (kalviai), vyksta įvairūs spektakliai, koncertai. Be to, to paties kombinato teritorijoje viename iš sandėlių įkurta šokio teatro „Aura“ bazė.

Naujai kuriami ir jau veikiantys KI inkubatoriai ir meno centrai **Kauno regione**:

- Lietuvos pilių ir dvarų asociacija steigia **menų** inkubatorių Žeimių (Jonavos raj.) ir Žemaitkiemio (Kauno raj.) dvaruose. Menų inkubatoriaus veikloms vykdyti bus pritaikomos Žeimių dvaro rūmų patalpos ir Žemaitkiemio dvaro sodybos tvarto pastato patalpos. Šiuo metu abiejuose dvaruose vykdomos edukacinės veiklos, rengiami koncertai, spektakliai, organizuojami plenerai.
- Raudondvaryje (Kauno raj.) steigiamas **menų** inkubatorius, kurio kūrimą remia Europos Sąjunga. Pagrindinis šio projekto tikslas - pritaikyti Raudondvario dvaro sodybos žirgyno patalpas meno inkubatoriaus veiklai, sukurti palankias sąlygas menininkams kurti ir pristatyti visuomenei savo darbus, plėtoti su menu susijusius verslus. Žirgyno patalpas pritaikius meno inkubatoriaus veiklai, bus išsaugotas kultūros paveldas, sukurtos palankios sąlygos ir infrastruktūra menininkams kurti ir pristatyti visuomenei savo darbus, plėtoti su menu susijusius verslus bei sukuriant kitų „gretimų“ verslų kūrimuisi palankias sąlygas didinti kuriamą pridėtinę vertę. Kultūros paveldo objekte į kūrybinių industrijų procesą bus įtraukiama vietos bendruomenė, formuojami jos kultūriniai poreikiai. Be to, bus sukurtas verslumo ugdymo centras meno srityje, kuris prisidės prie ekonominės-socialinės gerovės didinimo Kauno rajone. Planuojama, kad vienu metu inkubatoriuje galės reziduoti apie 20 smulkiojo ir vidutinio verslo subjektų. Jaunųjų menininkų ir (ar) SVV subjektų rotacija bus atliekama kas 5 metai. Menų inkubatoriuje, kuris specializuojasi plėtoti muzikos, scenos, fotografijos ir kitų vaizduojamųjų menų rūšis, vienu metu reziduos ne mažiau kaip 50 procentų jaunųjų menininkų.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: LR Ūkio ministerija, Kauno regiono savivaldybių administracijos, ES fondų lėšos (Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansiniai mechanizmai, „Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

3.6. Kauno regiono kultūros centrų tinklo reformavimas.

Visoje Lietuvoje (taip pat ir Kauno regione) veikia daug įvairių kultūros centrų, puoselėjančių tradicinę Lietuvos kultūrą ir senuosius amatus. Deja, šiuo metu šie centrai dažnai neatitinka pasikeitusių kultūros vartotojų poreikių, todėl siekiant didesnių komercinių ir projektinės veiklos galimybių bei suteikiant daugiau potencialo dvarams, kaimo turizmui ir kūrybinėms industrijoms imliam turizmui, būtina reformuoti visuose Kauno regiono rajonuose esančius kultūros centrus. Puiki Birštono džiazų, Pažaislio ir kitų festivalių patirtis rodo, kad kelių metinių kultūros švenčių rengimas ir projektinis jos finansavimas bei administravimas yra būdas rajonų centrams tapti respublikiniais ir tarptautiniais KI traukos centrais. Panašius tęstinius projektus Lietuvoje sėkmingai plėtoja net keletas mažų miestelių: Varniai (Bliuzo naktys), Joniškis (Roko naktys), Zarasai (Mėno juodnugaris), Visaginas (tarptautinis kantri festivalis), Tytuvėnai (tarptautinis

klasikinės, dažniausiai barokinės, muzikos festivalis) ir t.t. Kauno regione tokiu pavyzdžiu galėtų būti Kulautuvoje (Kauno raj.) nuo 2001 metų rengiamas bardų festivalis „Akacijų alėja“, sutraukiantis į nedidelį kurortinį miestelį dešimtis tūkstančių dainuojamosios poezijos mylėtojų.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: LR Ūkio ir Kultūros ministerijos, Kauno regiono savivaldybių administracijos, ES fondų lėšos (Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansiniai mechanizmai, „Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

UŽDAVINYS 4. Skatinti ir stiprinti bendradarbiavimą tarp KI atstovų, pavienių menininkų, kultūros įstaigų, KI tyrėjų, akademikų ir valstybinių institucijų.

4.1. Darbinių susitikimų skirtingiems KI sektoriams ir mokslininkams bei valstybinėms institucijoms ir nevyriausybinėms organizacijoms organizavimas.

Kūrybinių ir kultūrinių industrijų srityje dirba labai skirtingos įmonės ir organizacijos: valstybės finansuojamos kultūros organizacijos (muziejai, galerijos, teatrai, ir pan.); pelno siekiančios privačios įmonės, vykdančios veiklą kūrybiniame ir kultūriniame sektoriuose; ne pelno siekiančios kultūrinės organizacijos (kultūros centrai, festivalius rengiančios organizacijos, ir t.t.) (kai kurios gali būti finansuojamos valstybės ar/ir savivaldybių lėšomis); pilietinė visuomenė (nevyriausybines ir viešosias įstaigas; asociacijos; akademinė visuomenė, ir pan.). Ir nors visos šios organizacijos gali būti priskiriamos KI sektoriui, jų interesai, veiklos sritys ir galutiniai tikslai yra skirtingi, todėl būtina skatinti dialogą ir pasidalinimą patirtimi tarp šių organizacijų, siekiant, kad visos jos prisidėtų prie KI plėtros. Vienas iš būdų skatinti KI srityje dirbančias organizacijas bendradarbiauti, organizuoti tikslinius darbinius susitikimus, kurių metu būtų aptariami KI prioritetinių sričių klausimai, būtinos priemonės KI skatinimui, ir t.t. Už šią veiklą galėtų būti atsakingos naujai įkurtos KI politikos formavimo darbo grupė ir KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Atsakinga institucija: Kauno regiono savivaldybių administracijos, naujai įkurtos KI politikos formavimo darbo grupė ir KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: Kauno regiono savivaldybių administracijos, ES fondų lėšos („Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

4.2. Asociacijų/sajungų/tinklų kūrimas, siekiant sustiprinti KI bendradarbiavimą, reklamuojant ir platinant savo produktus/ paslaugas bei mokantis vieniems iš kitų.

KI įmonės yra priklausomos tiek nuo kitų KI įmonių, tiek ir nuo kitų sričių įmonių (pvz., reklamuodamas naujus spektaklius teatras naudoja reklamų agentūrą, spaustuvių paslaugomis, o kurdami spektaklius režisieriai kreipiasi į kompozitorius, scenografus, kostiumų dailininkus ir kitus asmenis, galinčius padėti perteikti režisieriaus mintis ir sukurti nepakartojamą reginį). Dėl šių priežasčių būrimasis į asociacijas ir tinklų kūrimas padeda sukurti reikiamus ryšius, įgalina keitimąsi patirtimi ir žiniomis, skatina platesnį žinomumą apie KI. Šią veiklą galėtų inicijuoti naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Atsakinga institucija: naujai įkurta KI koordinavimo ir konsultavimo įstaiga.

Reikiamas finansavimas – pagal poreikį.

Galimi finansavimo šaltiniai: ES fondų lėšos („Kultūra 2007“ – Europos Sąjungos programa, skirta bendradarbiavimui kultūros srityje skatinti).

UŽDAVINYS 5. Sukurti KI įmonių subsidijavimo sistemą.

Ieškodamos finansavimo KI įmonės nuolat susiduria su rimtomis problemomis įkainojant jų nematerialųjį turtą (pavyzdžiui, tam tikroms muzikos įrašų įmonėms, leidykloms priklausančių ar į muzikos ar kinematografijos katalogus įtrauktų autorių teises). Priešingai nei technologijų srities įmonių atveju, nematerialusis KI įmonių turtas neatsispindi įmonės balanse, o jų investicijos į naujus talentus ir novatoriškas idėjas neatitinka įprastinės mokslinių tyrimų ir plėtros koncepcijos.

Tokiomis aplinkybėmis svarbų vaidmenį sudarant geresnes KI įmonių veiklos finansavimo sąlygas atlieka tokios finansinės priemonės, kaip rizikos kapitalas, garantijos ar kitos rizikos pasidalijimo priemonės. Jos jau taikomos įgyvendinant į rinką orientuotas ES finansuojamas programas (kaip antai Konkurencingumo ir inovacijų programa). Jau įrodyta, kad šios priemonės padeda visų sričių SVĮ gauti finansavimą, tačiau iki šiol jos buvo skirtos įvairių sektorių SVĮ – ne vien tik KI. Šiuo metu jau atsiranda naujų specialiai KI įmonėms skirtų nacionalinio ar regioninio masto finansavimo modelių. Pagal kai kuriuos iš šių modelių įmonėms ir jų projektams vertinti suburiami įvairių sektorių ekspertai, įmonėms tampa lengviau gauti paskolas. Pagal kitus – draugėn suburiami investuotojai ir įmonės, kurioms reikia kapitalo augimui finansuoti; vienas iš pavyzdžių – vadinamasis visuomeninis finansavimas.

Taigi, yra labai įvairių KI įmonių subsidijavimo modelių, kuriuos kiekviena savivaldybė turėtų pasirinkti atsižvelgiant į KI sektoriaus specifiką savo teritorijoje. Bendri pasiūlymai būtų šie:

- Įtraukti KI terminą į Kauno regiono savivaldybių tvirtinamas smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros programas ir/ar rėmimo fondų nuostatus, tokiu būdu pabrėžiant KI sektoriaus svarbą regiono ekonomikai;
- Sudarius KI politikos formavimo darbo grupę ir parengus KI plėtros strategiją, skirti paramą atrinktiems projektams. Tai gali būti festivalis, paroda, įvairaus pobūdžio renginiai, ir t.t. Be to, atsižvelgiant į ekspertų rekomendacijas, pateiktas studijoje „Kūrybinių industrijų žemėlapis (socialinė, ekonominė analizė) Kauno regione“, plėtoti tradiciniais tapusius didžiuosius meno festivalius: tarptautinį Kauno kino festivalį; tarptautinį „Kaunas Jazz“ festivalį; Pažaislio klasikinės muzikos festivalį; Kauno miesto gimtadienio šventę; plėsti tarptautinį moderniojo šokio festivalį (organizatorius šokio studija „Aura“); tęsti jau tradicija tapusius „Operetė Kauno pilyje“ renginius; palaikyti, tęsti ir plėsti tarptautinės Kauno tekstilės bienalės renginius; palaikyti tradicija tapusį motociklų ir senų markių automobilių parodą „Bike Show“, kuris yra lydimas gausių meninių pasirodymų ir koncertų; galvoti apie galimą subkultūrų festivalį Kaune; remti Birštono džiaz festivalį; apsispręsti dėl vieningai pozicionuojamo, išskirtinio festivalio Raudondvaryje (Menišku stichijų festivalis „Gyvas sapnas“ ar „Pilies akordų“, kurį iš šių ar abu juos labiau reklamuoti bei plėtoti).
- Atsižvelgiant į tai, kad tiek Kauno mieste, tiek ir visame regione yra nemažai apleistų teritorijų ir/ar pastatų (industrinių, karinių, ir t.t.), būtina parengti šių teritorijų pertvarkymo ir panaudojimo visuomenės reikmėms strategiją. Apleistų teritorijų (angl. *brownfield*) sutvarkymas yra pripažintas vienu iš ES miestų ir regionų vystymosi prioritetų, kadangi avariniai pastatai gadina estetinį vaizdą, kelia grėsmę žmonėms, juose dažnai apsigyvena prastos reputacijos „gyventojai“, dėl ko tokios teritorijos tampa nepatrauklios gyventojams. Dėl šių priežasčių apleistas teritorijas galima panaudoti kūrybinių industrijų plėtrai, taip paverčiant nepatrauklias vietas kūrybinėmis- pažintinėmis-poilsinėmis teritorijomis. Apleistų teritorijų konversijos į kultūrinės-rekreacines teritorijas principas plačiai taikomas visame pasaulyje. Europoje ši principą yra pritaikę tokie miestai kaip Londonas, Barselona, Brno, ir daugelis kitų. Pavyzdys. Apleistos teritorijos zonos Zollverein Katernberge panaudojimas, kaip novatoriškos verslo vietovės ir kultūrinio centro, yra darnaus integruoto

vystymo koncepcijos dalis. „Dizaino platforma“ – profesionalus švietimo ir mokslinio tyrimo institutas, „Metaforma“ – tarptautinė dizaino paroda, Zollvereino Dizaino parkas – pramoninė zona, perkeltas Ruhr’o muziejus, skirtas industrinės kultūros, gamtos istorijos ir kultūros istorijos ekspozicijoms, bus atraminiai taškai tolesnei plėtrai. Zollvereine esanti 10000 kvadratinų metrų erdvė priglautos kompanijas, dirbančias dizaino, architektūros, parodų rengimo, reklamos, rinkodaros ir komunikacijų srityse. Čia bus sutelktos kompetentingos pajėgos dizaino srityje, kurios įneš svarų indėlį į ekonominę situaciją ir darbo rinką. Prestižinė Pasaulio paveldo centro aplinka užtikrins aukštą reputaciją. Tuo pačiu bus užtikrintas Zollvereino koncepcijos tęstinumas. „Kūrybinis kaimas“ statomas vietoje, kur anksčiau buvo sandėliuojamos medžiagos iš vienos iš Zollvereino šachtų. Šioje erdvėje kursis naujos bei dirbs neseniai įsikūrę kompanijos, o Zollvereino vadybos ir dizaino mokykloje besimokantieji ar ją pabaigusieji galės užmegzti profesinius kontaktus arba patys įsteigti kompaniją. Pramoninis dizaino parkas – tai rinkta naujoms galimybėms kompanijoms, ekonomikai ir Zollvereinui²¹.

Keletas Kauno regiono teritorijų ir pastatų, tinkamų konversijai į kultūrinius-rekreacinius-poilsinius objektus:

- Dievo Kūno bažnyčia Kauno mieste;
 - nebaigtas statyti Kauno stoties turgus (Kauno miestas);
 - buvusios „Sanito“ vaistų gamyklos tyrimų laboratorijos Vytauto pr. 3, Kauno mieste;
 - buvusi Kauno radijo gamykla (1953 m., iš pradžių vadinosi Kauno radijo fabrikas) ir su ja sujungti, apleisti buvę Šilelio kultūros rūmai, Žaliakalnyje (Savanorių pr. 64-66 / Žemaičių g. 31). Lietuvos architektų sąjunga yra parengusi šios gamyklos konversijos projektus²²;
 - apleisti „Energetiko“ kultūros namai T.Masiulio g., Kauno mieste;
 - Brolių Šmidtų metalo apdirbimo fabrikas (vėliau - „Metalo“ fabrikas) Žemuosiuose Šančiuose, Kauno mieste;
 - sovietinis pramogų kompleksas Europos prospekte, Kauno mieste;
 - visoje Kauno miesto teritorijoje išsibarsčiusios nebenaudojamos kareivinės ir kitos paskirties kariniai objektai;
 - laisvalaikio stovykla „Žvaigždutė“ (šiuo metu apleista) netoli Kačerginės, Kauno rajone;
 - raketinė bazė Karmėlavoje (Kauno raj.);
 - buvęs KGB radio žvalgybos kompleksas Linksmakalnyje (Kauno raj.).
- Kauno miesto atveju: KI įmonėms, norinčioms kurtis Kauno miesto centre (Laisvės alėjoje ir aplinkinėse gatvėse) ar Senamiestyje, sumažinti mokesčius, taip skatinant KI koncentracijos augimą miesto centrinėje dalyje, kadangi KI pritraukia didesnius vartotojų srautus, o tai sukuria didesnes pajamas kitų sektorių įmonėms įsikūrusioms šalia KI. Tai ypač aktualu svarstant Laisvės alėjos atgaivinimo klausimą.

²¹ Apleistos teritorijos. Vadovas Tarp-disciplininė mokomoji priemonė, skirta apleistų teritorijų atstatymui – Latvijoje ir Lietuvoje (2010). Leidėjas: Ostravos technikos universiteto, Statybos fakultetas, p. 38.

²² Radijo gamyklos Kaune konversijos konkursas. Lietuvos architektų sąjunga. Prieiga per internetą: [<http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/pasibaige-konkursai/radijo-gamyklos-kaune-konversijos-konkursas>]

REKOMENDACIJOS

- Pripažinti kūrybines industrijas strateginę reikšmę Kauno regiono ekonomikos plėtrai turinčiu sektoriumi, įtraukiant kūrybines industrijas į svarbiausius Kauno regiono strateginio planavimo dokumentus. Formuoti akademinio-kūrybinio miesto idėją. Kaune šiuo metu dažniausiai plėtojamos trys idėjos: Kaunas – akademinė Lietuvos sostinė, Kaunas – besimokantis miestas, Kaunas – kūrybinis miestas.
- Vykdyti nuolatinius ir ilgalaikius KI tyrimus bei monitoringą. Kūrybinių industrijų sektoriaus potencialo analizė gali būti patikima ir duoti norimus rezultatus tik atliekant nuolatinius rinkos stebėjimus (t.y. renkant ir analizuojant duomenis ne mažiau kaip 3 metus), tyrimų metu siekti suprasti esamą kultūrose ir visos ekonomikos lauką, potencialą ir jo poreikius, įvertinant tiek kultūros bendruonės, tiek ir verslo atstovų nuomones, siekiant iširti, sukurti vietovės profilį. Siekiant paskatinti įmones tinkamai save identifikuoti, būtina įgyvendinti informacinę kampaniją, kurios metu būtų aiškinama tinkamo identifikavimo ir statistinių duomenų atskleidimo nauda bei bendros kūrybinių industrijų sektoriaus politikos vystymo svarba.
- Kurti ir formuoti KI tarpininkavimo tinklą, infrastruktūrą bei KI subsidijavimo ir paramos schemas. Skatinti, palaikyti, apjungti labai svarbios kūrybinės ekonomikos grandies – įvairių KI procesų palengvintojų (angl. *facilitators*), pagrindinių „ledų laužytojų“ (kaip antai viešosios įstaigos ar vyriausybės struktūros dirbančios kultūrose ar įvairiose medijų srityje su fondais, kūrybinių industrijų subsektoriuose veikiančios asocijuotos struktūros (asociacijos, draugijos, federacijos, sąjungos ir kt.) veiklą. Rūpintis komercinių struktūrų ir viešų/fondų remiamų struktūrų, neformalių socialinių tinklų tarpusavio santykių plėtojimu, bendradarbiavimo skatinimu. Sukurti KI plėtrai palankią infrastruktūrą: kurti KI inkubatorius Kauno regione, įkurti KI koordinavimo ir konsultavimo įstaigą bei KI informacinį centrą. Siekiant paremti ir paskatinti KI subjektus plėsti savo veiklą, būtina įtraukti KI į įvairias verslo subsidijavimo ir paramos schemas.

LITERATŪRA:

1. Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis (2005), Vilnius.
2. Apleistos teritorijos. Vadovas Tarp-disciplininė mokomoji priemonė, skirta apleistų teritorijų atstatymui – Latvijoje ir Lietuvoje (2010). Leidėjas: Ostravos technikos universiteto, Statybos fakultetas.
3. A Review of relevant actions and measures in force in the United Kingdom (2003), The European Charter for Small Enterprises.
4. Creative Industries in Estonia, Latvia and Lithuania (2010).
5. „Creative Klaipėda / Klaipėdos kūrybinių industrijų žemėlapis“ (2009). VšĮ Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, Klaipėda.
6. Culture And The Lisbon Agenda (2005), European Cultural Foundation.
7. Černevičiūtė J., Žilinskaitė V. Kūrybinių industrijų raida ir meno komunikacijos samprata Lietuvoje. Filosofija. Sociologija. 2009. T. 20. Nr. 3, p. 203–212.
8. Galimybių studija „Vilniaus kūrybinių industrijų žemėlapis“ (2010).
9. Hartley J. D. Creative Industries, Blackwell Publishing, 2005.
10. „Kultūros ekonomika Europoje“ (2006 m.)
11. Lisbon European Council, Presidency Conclusions. March 2000.
12. Lisbon Strategy UK Progress Report. 2003.
13. Makselis, Rasius. „Lietuvos kultūros įstaigų valdymas kūrybinių industrijų plėtojimo pagrindu“ (2007), Šiuolaikinis kultūros įstaigų administravimas ir valdymas, Vilnius.
14. Mažeikis G. Kultūrinio ir simbolinio kapitalo gamyba: „Disney“ fenomenas // Problemos, ISSN 139-1126. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2003, Nr.64.P. 75 – 85.
15. Mažeikis G. Socialinė kultūros kritika versus popkultūros tyrimai, Problemos, 2002, Nr. 62, P. 109-128. ISSN 139-1126.
16. Mažeikis G. 2003 „Kultūra“, Šiaulių metraštis 1999-2002. Šiauliai: Šiaulių „Aušros“ muziejus, 2003, p. 22-33. ISBN 9986-766-37-0.
17. Mažeikis G. 2005. Negatyvi kasdienybės kritika kaip kūrybinių industrijų prielaida. Filosofija. Sociologija. Nr.3 . 2005. ISSN 0235-7186. Vilnius. P.39-45.
18. Mažeikis G. , J. Černevičiūtė, A. Ščiglinskienė, I. Tatarūnė. Alytaus ir Utenos apskričių kūrybinių industrijų žemėlapis. 2005. Tyrimo santrauka. Vilnius.
19. Mažeikis G. Kūrybinės industrijos: nuo kasdienybės revoliucijos iki įdarbintos fantazijos. : Inter-studia humanitatis: naujieji identitetai kūrybinėse industrijose. 2006. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla. P. 66-95.
20. Mažeikis G. , Ščiglinskienė A., Jucevičius G., Levickaitė V. 2006. Euroregiono Nemunas Alytaus (Lietuva) ir Suvalkų, Augustavo, Seinų (Lenkija) Kūrybinių industrijų žemėlapis. Tyrimo santrauka. Alytus.
21. Pažangos strategijos „Lietuva 2030“ iššūkiai. Kultūros aktualijos 2010’12 (82), gruodis.
22. Power D., Nielsén T. Priority Sector Report: Creative and Cultural Industries (2010). European Commission Directorate General Enterprise and Industry.
23. Rimkutė A. Kultūros politika ir kultūros industrija: tradicinis santykis ir nauji iššūkiai (2009).
24. Starkevičiūtė M. Kūrybinių ekonominių veiklų į Lietuvos ekonomiką įvertinimas (2003), Vilnius.
25. Šukaitytė R. Disertacija „Naujųjų medijų Lietuvos, Latvijos ir Estijos medijų menas XX a. pab. – XXI a. pr.: institucinė ir meninė raida“, 2008 m.

26. Tarybos išvados dėl kultūros ir kūrybinio sektorių indėlio siekiant Lisabonos strategijos tikslų (2007 m.). Prieiga per internetą: http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/educ/94291.pdf.
27. Tarybos išvados dėl kultūros kaip kūrybiškumo ir novatoriškumo skatinimo priemonės (2009 m.). Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/culture/our-policydevelopment/doc/CONS_NATIVE_CS_2009_08749_1_EN.pdf.
28. Tutlytė, J. Laisvė kūrybiniam miestui: kultūrinių/kūrybinių industrijų potencialas Kaune // Kultūros industrijos: iššūkiai ir perspektyvos, mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2008, p. 49-66.
29. Tutlytė J., Šukaitytė R. Kūrybinės industrijos: metodinė priemonė (parankinė mokomoji medžiaga) / Vytauto Didžiojo universitetas. Menų institutas. – Kaunas: VDU, 2007, 167 p.

SUMMARY

In order to analyze the situation of creative industries in the Kaunas region and implementing the international inter-regional project “Creative Growth” financed by cooperation program INTERREG IV C, Kaunas County Governor's administration prepared study „The map of creative industries in Kaunas region: social and economic analysis“ in 2009. The Action Plan is closely related to this study and also refers to „Feasibility study for development of creative industries in Kaunas region“.

Aim of the Action plan is to identify main tendencies of CI development, to formulate concrete measures for their implementation, foresee funding opportunities and allocate executives of all these measures. This should contribute to the promotion of creative industries and the development of the Kaunas region.

Tasks of the Action plan: to overview development perspectives of CI in Kaunas region; to define measures for fostering CI development in Kaunas region; to indicate executives for the implementation of the Action plan; to identify sources for financing implementation measures of the Action plan.

Scope of the Action plan. Theoretical survey of creative industries is given in the first part of the study. It covers explanation of the creative industries' term, identification of CI sectors, and clarification of the conceptions of “creative city” and “creative clusters”. The two latter terms were included into theoretical survey because creative industries tend to establish themselves in the urban areas rather than in rural that is why they are sometimes called “city industries”. Moreover successful clustering of creative industries is one of the main guarantees for CI development. This document also covers short survey of the situation of CI in Kaunas region: main sectors, number of people working in these sectors, turnover of CI companies and existing clusters of the Kaunas region. Second part of this document comprises of the action plan itself: there are tasks indicated, measures for implementation foreseen, allocating responsible institutions, necessary finances and potential resources.

Common goal of the Action plan – to form vision of a academic – creative region, including creative industries into priority sectors of economic development of Kaunas region and creating infrastructure for promotion and support of creative industries.

TASK 1. Prepare strategy documents for development of Kaunas region CI.

- 1.5. **Creation of the CI Regional policy working group.** Working group should compose of representatives of municipalities of Kaunas region, non-governmental organizations, representatives of the CI, the CI researchers and other interested parties. It is important that CI entities would be involved in the formulation of the policy because they know best what is needed for successful development of creative sector.
- 1.6. **Preparation of the Kaunas region (city) CI development strategy.** Successful development of the CI in Kaunas region needs a strategy that is prepared according to the already completed studies and in collaboration with the CI Regional policy working group, representatives of the CI and related companies and organizations.
- 1.7. **Creation of a plan for developing major CI clusters in Kaunas.** According to the „Feasibility study for development of creative industries in Kaunas region“, which was completed in 2011 and financed by EU, there are only two creative clusters in Kaunas region and both are located in Kaunas city. For this reason, and also trying to catch up with other European cities that are

successfully exploiting CI for economic growth of the cities, time-defined action plan for development of specific clusters of CI is needed.

- 1.8. **Creation of the action plans for development of the CI lighthouses.** For this purpose a special public commission for CI lighthouse selection and promotion should be established and plans for developing CI lighthouses in Kaunas City and County should be prepared: Kaunas Sport and Culture Arenas, Kaunas Castle, Pazaislis Monastery, Raudondvaris castle (Kaunas district), Rumsiskes Museum of Ethnography (Kaisiadorys district).

TASK 2. Implement and expand spread of information about CI.

- 2.1. **Establishing of a CI information centre and creation of a CI infocentres' network while promoting cooperation between individual centers.** The newly established Centre should have the following functions: gathering and analysis of the information about the CI, preparation of annual market analysis, event promotion, etc. In order to centralize services provided to the CI, the newly established CI co-ordination and advisory body could carry out these activities. It should be noted that the Vytautas Magnus University has developed a project to create a regional center of CI in Kaunas Old Town that is why network of CI information centers should be created. Through sharing tasks an effective CI data management system could be created.
- 2.2. **Creation of the website „Creative industrines of Kaunas region“.** Information provided in the website could consist of data on CI subjects operating in the city (region) of Kaunas, events, statistical data on the CI situtation in Kaunas city and region. In today's information society where information is changing very quickly, and people want to find it quickly, preferably in one place, it is necessary to have a database where not only consumers, but also CI subjects could find information that could be useful for expansion of their businesses. It should be noted that Vytautas Magnus University started creating electronic map of Kaunas creative industries, but it will cover only creative industries of Kaunas city. That is why web page showing the full potential of the region's creative industries is should be launched.
- 2.3. **Strengthening the co-operation and exchange of experience.** Creative industries become an important sphere of inter-regional cooperation. Creative industries are very dependent on intense interrelations with other businesses and/or individual artists in the same or related sectors of creative industries. In addition, creative industries need to be known not only in the local but also in foreign markets. So far, Kaunas region (city) is behind Vilnius and Klaipeda according development of creative industries, not to mention other EU countries. It is therefore necessary to develop interregional relations, promote exchange of information and experience and thus disseminate information about the CI of Kaunas region.
- 2.4. **Organising of informational seminars.** „Feasibility study for development of creative industries in Kaunas region“ and study „The map of creative industries in Kaunas region: social and economic analysis“ showed that both representatives of creative industries the same as politicians and employees of public sector lack information regarding creative industries and their impact to the region's and city's economics and about need to exchange information and know-how.
- 2.5. **Dissemination of articles about impact of CI to economics and social welfare.** Articles should be printed in periodic press, websites of municipalities, etc.

TASK 3. Create mediation and support network for creative industries.

- 3.1. **Establishing enterprise for coordination and consultations of creative industries.** Need for such an organization is based on the interviews with representatives of the Kaunas region's creative industries

and the recommendations of foreign experts, as well as on conclusions of “Feasibility study for development of creative industries in Kaunas region“ and study „The map of creative industries in Kaunas region: social and economic analysis“. This enterprise would prove following services: 1) accounting, 2) consultation to representatives of CI (business start-up: the conditions and opportunities, registration of a company, company management, SME support options, financial analysis, control and management of financial resources, etc.), 3) search for partners in Lithuania and abroad, 4) functions of an information center (collection of information about the CI sector, providing information to interested parties, etc.).

3.2. Participation in CI networks in Lithuania and whole Europe. In order to promote creative industries of Kaunas region in Lithuania and abroad, it is necessary to engage in networks of creative industries, such as Trans Europe Halles (TEH) - European Network of Independent Cultural Centres, etc.

3.3. Set-up the CI incubator in Kaunas city. One of the most effective measures in the promotion of the creative industries is CI incubators, which are created in all the cities, seeking to promote the development of CI and increase their impact on the city's economy. Incubator facilities can be designed to: reside (workshops, studios, rehearsal halls and so on); for creation and realization of the results; multi-purpose premises for training, seminars, etc; corporate offices; administrative premises.

According to the findings of latest studies on CI of Kaunas region, the city of Kaunas has the largest concentration of creative industries in Kaunas region. Therefore, the CI incubator must be established in Kaunas city. Unfortunately, there are almost no public buildings (owned by municipality or government) suitable for CI incubator in the city of Kaunas.

3.4. Develop CI lofts. There are a lot of unused former factories, hangars, warehouses in Kaunas, which could house thematic CI floors. This activity is much cheaper compared to art incubators or creative industries incubators or factories. Municipalities of Kaunas region should initiate a legislative framework that would enable representatives of creative industries to move into these premises on easy terms and in order of precedence. In turn, CI representatives could maintain and renovate these premises. Moreover, Kaunas city is surrounded by a unique system of forts, which can also be used for activities of creative industries. However, the biggest problem concerning readjustment of forts is safety as there are many dangerous devices left from the Soviet times.

3.5. Support for the setting up of CI incubators and maintenance of art centers. In pursuance of successful development of creative industries, infrastructure has to be created: creative industries need to have access to affordable premises for exhibition of their works and for setting up offices. This was stated as one of the biggest obstacles for development of creative industries. Currently several art incubators are being established and/or operate but all of them are supported by private sector. In order to widen range of services provided, support from local authorities is crucial (e.g., tax deductions). Particular means of support for arts incubators must be discussed with representatives of CI and taking into consideration Kaunas region (city) CI development strategy.

3.6. Reformation of the network of Kaunas region's cultural centers. There are a lot of various cultural centers in Kaunas region which foster traditional Lithuanian culture and handicrafts. Unfortunately these institutions do not correspond to the changing requirements of modern culture consumers. Therefore reformation of cultural centers of Kaunas region is required seeking more opportunities in commercialization of culture and creativity. Successful examples show that several annual festivals or other events (and their project based financing) are able to transform centers of regions into national or even international attraction for visitors. Examples of such events: Birštonas Jazz festival, Blues nights in Varniai, international country music festival in Visaginas, festival of bards “Akacijų Aleja” in Kulautuva (Kaunas district), etc.

TASK 4. Encourage and strengthen cooperation between representatives of CI, individual artists, cultural institutions, researchers, academics and public authorities.

4.1. Organization of working meetings for different sectors of CI and researchers, public institutions and non-governmental organizations. There are different organizations and enterprises acting in the field of creative industries. Their interests, fields of activities and goals differ but they all need to collaborate in order to develop their activities. Therefore one of the methods for fostering their cooperation is to organize working meetings for discussing problems of creative sectors and finding solutions for further development. The newly established CI Regional policy working group and enterprise for coordination and consultations of creative industries could be responsible for this activity.

4.2. Establishing of associations/unions/networks for strengthening of cooperation between CI entities and for advertising and distribution of creative industry's products, and for transfer of "know-how". Creative companies and artists are dependent on each other and on other economic sectors. For example, advertising new plays theatres cooperate with advertising companies, printing-houses, etc. Participation in associations/unions/networks provide new contacts, enables exchange of experience and spread of information about representatives of creative industries. This activity could be initialized by newly established enterprise for coordination and consultations of creative industries.

TASK 5. Create sponsorship system for creative industries.

CI enterprises face difficulties evaluating their intangibles while trying to find financing for their activities since intangibles of creative industries can not be put into enterprise's balance. Therefore such financial instruments as venture capital, guarantees and other risk division instruments capacitate better conditions for financing creative industries. But till now above mentioned instruments were used for all SME's and currently national and regional financing models designed especially for CI appear. Taking into consideration particularities of Kaunas region's creative industries, suggestion for the support schemes would be:

- Include concept of creative industries in the programs of development of SME's and in support funds for SME's;
- After the CI Regional policy working group is established and CI development strategy is prepared, to allocate funding for selected projects (festivals, exhibitions, etc.). Also traditional festivals of Kaunas region should be supported (such as Birstonas Jazz festival, International dance festival, etc.);
- Since there are derelict territories and buildings (industrial, military, etc.) in Kaunas city, strategy for their changeover must be prepared;
- In the case of Kaunas city: to apply tax deductions for the CI entities willing to settle in the Kaunas city center (Laisves aleja and neighboring streets) and Old town. The larger concentration of creative industries will foster people to come to the downtown influencing in the growth of income of creative industries.

RECOMMENDATIONS

- Recognize creative industries as a sector having a strategic significance for the development of Kaunas region's economy and include CI sector into main documents for strategic planning of Kaunas region. Form concept of Kaunas as an academic – creative city.
- Carry out continual long-term analysis and monitoring of creative industries. Evaluation data of CI potential can be reliable only if regular observations are performed (more than 3 years). Moreover, information campaign for CI representatives must be carried out in order to introduce the importance of proper identification.
- Establish CI entrepreneurship network and create support schemes for creative industries. Create infrastructure for development of creative industries.

Kūrybinių industrijų įmonių skaičius Kauno apskrityje pagal darbuotojų skaičių 2007 m.

Veiklos pavadinimas	EVRK 1 Kodas	Įmonių skaičius					Įmonių skaičius iš viso
		0-4 darbuotojai	5-9 darbuotojai	10-49 darbuotojų	50-249 darbuotojai	> 250 darbuotojų	
Knygų leidyba	2211	40	3	6	3	-	52
Laikraščių leidyba	2212	14	8	4	2	-	28
Žurnalų ir periodinių leidinių leidyba	2213	12	12	14	3	-	41
Garso įrašų leidyba	2214	5	1	-	-	-	6
Kita leidyba	2215	21	6	-	1	-	28
Laikraščių spausdinimas	2221	1	2	1	1	-	5
Kitas, niekur kitur nepriskirtas, spausdinimas	2222	20	16	14	3	-	53
Parengiamoji spausdinimo veikla	2224	4	-	3	-	-	7
Pagalbinė, su spausdinimu susijusi, veikla	2225	7	2	-	-	-	9
Tuščiavidurio stiklo gamyba	2613	-	1	-	2	-	3
Keraminių buities ir puošybos gaminių bei dirbinių gamyba	2621	40	5	5	-	-	50
Dekoratyvinio ir statybinio akmens pjaustymas, tašymas ir apdailinimas	2670	52	14	4	-	-	70
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, papuošalų, juvelyrinių ir panašių gaminų bei dirbinių gamyba	3622	46	4	1	1	-	52
Muzikos instrumentų gamyba	3650	2	-	3	-	-	5
Dirbtinės bižuterijos gamyba	3661	2	1	-	-	-	3
Knygų, laikraščių ir raštinės reikmenų mažmeninė prekyba	5247	36	12	7	2	-	57
Naudotų daiktų mažmeninė prekyba parduotuvėse	5250	78	15	12	2	-	107
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, asmeninių ir namų ūkio reikmenų nuoma	7140	122	7	2	-	-	131
Programinės įrangos leidyba	7221	15	6	2	2	-	25

„Kauno regiono Kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas“

Kitos programinės įrangos naudojimo konsultacijos ir tiekimas	7222	73	20	27	2	-	122
Architektūros ir inžinerijos veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos	7420	526	82	54	11	-	673
Reklama	7440	231	37	31	1	-	300
Fotografavimo veikla	7481	74	6	4	-	-	84
Kita, niekur kitur nepriskirta, verslo veikla	7487	38	12	1	1	-	52
Kino filmų ir vaizdajuosčių gamyba	9211	5	-	-	-	-	5
Kino filmų ir vaizdajuosčių platinimas	9212	2	-	-	-	-	2
Kino filmų rodymas	9213	-	-	1	-	-	1
Radio ir televizijos veikla	9220	6	4	6	-	-	16
Meninė ir literatūrinė kūryba ir interpretavimas	9231	415	3	2	-	-	420
Meno įrenginių eksploatavimo veikla	9232	3	4	1	-	-	8
Mugių ir atrakcionų parkų veikla	9233	-	1	1	-	-	2
Kita, niekur kitur nepriskirta, pramoginė veikla	9234	21	1	2	-	-	24
Bibliotekų ir archyvų veikla	9251	2	-	1	-	-	3
Muziejų veikla ir istorinių vietovių bei pastatų saugojimas	9252	1	-	-	-	-	1
VISO:		1.914	285	209	37	0	2.445

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Kūrybinių industrijų įmonių darbuotojų skaičius Kauno apskrityje 2007 m.

Veiklos pavadinimas	EVRK 1 Kodas	Įmonių skaičius					Darbuotojų skaičius iš viso
		0-4 darbuotojai	5-9 darbuotojai	10-49 darbuotojai	50-249 darbuotojai	>250 darbuotojų	
Knygų leidyba	2211	63	20	73	357	-	513
Laikraščių leidyba	2212	24	55	©	©	-	255
Žurnalų ir periodinių leidinių leidyba	2213	19	81	268	244	-	612
Garso įrašų leidyba	2214	©	©	-	-	-	19
Kita leidyba	2215	44	©	-	©	-	133
Laikraščių spausdinimas	2221	©	©	©	©	-	154
Kitas, niekur kitur nepriskirtas, spausdinimas	2222	36	100	322	341	-	799
Parengiamoji spausdinimo veikla	2224	12	-	38	-	-	50
Pagalbinė, su spausdinimu susijusi, veikla	2225	©	©	-	-	-	21
Tuščiavidurio stiklo gamyba	2613	-	©	-	©	-	248
Keraminių buities ir puošybos gaminių bei dirbinių gamyba	2621	1	34	58	-	-	93
Dekoratyvinio ir statybinio akmens pjaustymas, tašymas ir apdailinimas	2670	54	101	93	-	-	248
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, papuošalų, juvelyrinių ir panašių gaminių bei dirbinių gamyba	3622	14	©	©	©	-	107
Muzikos instrumentų gamyba	3650	©	-	©	-	-	95
Dirbtinės bižuterijos gamyba	3661	©	©	-	-	-	6
Knygų, laikraščių ir raštinės reikmenų mažmeninė prekyba	5247	80	74	©	©	-	597
Naudotų daiktų mažmeninė prekyba parduotuvėse	5250	129	95	©	©	-	638
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, asmeninių ir namų ūkio reikmenų nuoma	7140	34	©	©	-	-	102
Programinės įrangos leidyba	7221	26	38	©	©	-	194
Kitos programinės įrangos naudojimo konsultacijos ir tiekimas	7222	104	©	500	©	-	868

„Kauno regiono Kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas“

Architektūros ir inžinerijos veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos	7420	336	540	1041	1244	-	3161
Reklama	7440	204	244	©	©	-	1150
Fotografavimo veikla	7481	40	42	120	-	-	202
Kita, niekur kitur nepriskirta, verslo veikla	7487	59	©	©	©	-	217
Kino filmų ir vaizdajuosčių gamyba	9211	4	-	-	-	-	4
Kino filmų ir vaizdajuosčių platinimas	9212	©	-	-	-	-	©
Kino filmų rodymas	9213	-	-	©	-	-	©
Radio ir televizijos veikla	9220	15	31	73	-	-	119
Meninė ir literatūrinė kūryba ir interpretavimas	9231	12	©	©	-	-	90
Meno įrenginių eksploatavimo veikla	9232	©	24	©	-	-	47
Mugių ir atrakcionų parkų veikla	9233	-	©	©	-	-	©
Kita, niekur kitur nepriskirta, pramoginė veikla	9234	46	©	©	-	-	88
Bibliotekų ir archyvų veikla	9251	©	-	©	-	-	27
Muziejų veikla ir istorinių vietovių bei pastatų saugojimas	9252	©	-	-	-	-	©
VISO:							10.857

© - duomenys konfidencialūs

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

Kūrybinių industrijų įmonių bendra apyvarta Kauno apskrityje 2007 m.

Veiklos pavadinimas	EVRK 1 Kodas	Apyvarta, tūkst. lt					Apyvarta, iš viso, tūkst. Lt
		0-4 darbuotojai	5-9 darbuotojai	10-49 darbuotojai	50-249 darbuotojai	>250 darbuotojų	
Knygų leidyba	2211	4.660	1.834	8.621	39.564	-	54.679
Laikraščių leidyba	2212	1.655	3.680	©	©	-	27.186
Žurnalų ir periodinių leidinių leidyba	2213	7.520	8.700	28.310	40.155	-	84.685
Garso įrašų leidyba	2214	©	©	-	-	-	1.709
Kita leidyba	2215	3.372	©	-	©	-	8.227
Laikraščių spausdinimas	2221	©	©	©	©	-	13.025
Kitas, niekur kitur nepriskirtas, spausdinimas	2222	2.324	6.131	31.041	43.330	-	82.826
Parengiamoji spausdinimo veikla	2224	807	-	2.174	-	-	2.981
Pagalbinė, su spausdinimu susijusi, veikla	2225	©	©	-	-	-	2.778
Tuščiaavidurio stiklo gamyba	2613	-	©	-	©	-	27.040
Keraminių buities ir puošybos gaminių bei dirbinių gamyba	2621	1.303	936	7.273	-	-	9.512
Dekoratyvinio ir statybinio akmens pjaustymas, tašymas ir apdailinimas	2670	3.953	1.782	10.575	-	-	16.310
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, papuošalų, juvelyrinių ir panašių gaminių bei dirbinių gamyba	3622	1.907	©	©	©	-	6.761
Muzikos instrumentų gamyba	3650	©	-	©	-	-	5.969
Dirbtinės bižuterijos gamyba	3661	©	©	-	-	-	56
Knygų, laikraščių ir raštinės reikmenų mažmeninė prekyba	5247	5.941	8.866	©	©	-	85.558
Naudotų daiktų mažmeninė prekyba parduotuvėse	5250	6.000	5.387	©	©	-	35.477
Kitų, niekur kitur nepriskirtų, asmeninių ir namų ūkio reikmenų nuoma	7140	4.797	©	©	-	-	7.219
Programinės įrangos leidyba	7221	6.718	2.074	©	©	-	25.826

„Kauno regiono Kūrybinių industrijų plėtros veiksmų planas“

Kitos programinės įrangos naudojimo konsultacijos ir tiekimas	7222	17.661	©	51.261	©	-	92.879
Architektūros ir inžinerijos veikla bei su ja susijusios techninės konsultacijos	7420	47.305	73.470	99.410	111.174	-	331.359
Reklama	7440	22.766	25.796	©	©	-	124.505
Fotografavimo veikla	7481	3.003	1.440	5.365	-	-	9.808
Kita, niekur kitur nepriskirta, verslo veikla	7487	7.697	©	©	©	-	32.043
Kino filmų ir vaizdajuosčių gamyba	9211	345	-	-	-	-	345
Kino filmų ir vaizdajuosčių platinimas	9212	©	-	-	-	-	©
Kino filmų rodymas	9213	-	-	©	-	-	©
Radio ir televizijos veikla	9220	3.673	1.178	12.453	-	-	17.304
Meninė ir literatūrinė kūryba ir interpretavimas	9231	14.281	©	©	-	-	19.236
Meno įrenginių eksploatavimo veikla	9232	©	1.818	©	-	-	2.936
Mugių ir atrakcionų parkų veikla	9233	-	©	©	-	-	©
Kita, niekur kitur nepriskirta, pramoginė veikla	9234	6.106	©	©	-	-	10.901
Bibliotekų ir archyvų veikla	9251	©	-	©	-	-	672
Muziejų veikla ir istorinių vietovių bei pastatų saugojimas	9252	©	-	-	-	-	©
VISO							1.139.812

© - duomenys konfidencialūs

Šaltinis: Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

KI sektoriui aktuali LR įstatyminė bazė

1. Lietuvos Respublikos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, 1999 m. gegužės 18 d. Nr. VIII-1185. Žin., 1999, Nr. 50-1598.
2. Lietuvos Respublikos Dizaino įstatymas, 2002 m. lapkričio 7 d. Nr. IX-1181. Žin., 2002, Nr. 112-4980.
3. Lietuvos Respublikos Kultūros centrų įstatymas, 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2395.
4. Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategija, Lietuvos Respublikos Kultūros ministro 2007 m. kovo 28 d. įsakymas Nr. ĮV-217 „Dėl Kūrybinių industrijų skatinimo ir plėtros strategijos patvirtinimo“.
5. Valstybės planuojamų verslo inkubatorių ir menų inkubatorių plėtros projektų planavimo tvarkos aprašas, Lietuvos Respublikos Ūkio ministro 2008 m. rugpjūčio 19d. įsakymas Nr.4-362 „Dėl valstybės planuojamų verslo inkubatorių ir menų inkubatorių plėtros projektų planavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
6. LR patentų įstatymas, 1994 m. sausio 18 d.; su pakeitimais iki 2007 m. gegužės 19 d.
7. LR dizaino įstatymas, 2002 m. lapkričio 7 d.; su pakeitimais iki 2006 m. birželio 8 d..
8. LR prekių ženklų įstatymas, 2000 m. spalio 10 d.; su pakeitimais iki 2006 m. birželio 8 d.
9. LR puslaidininkių gaminių topografijų teisinės apsaugos įstatymas, 1998 m. birželio 16 d.; su pakeitimais iki 2006 m. birželio 8 d.
10. LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, 1999 m. gegužės 18 d.; su pakeitimais iki 2006 m. spalio 12 d.;
11. LR muitinės įstatymas (VII skyrius Intelektinės nuosavybės apsauga importuojant ir eksportuojant prekes), 2004 m. balandžio 27 d., su pakeitimais iki 2007 balandžio 3 d.;
12. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės apsaugos, 1883 m. kovo 20 d., LR pasirašyta 1994 m. gegužės 22 d.);
13. Tarybos reglamentas (EB) Nr.6/2002 dėl Bendrijos dizaino, 2001 m. gruodžio 12 d.;
14. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 40/94 dėl Bendrijos prekių ženklo, 1993 m. gruodžio 20 d.;
15. Berno konvencija dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, 1886 m. rugsėjo 9 d., LR įsigaliojo nuo 1994 m. gruodžio 14 d.;
16. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1383/2003 dėl muitinės veiksmų, atliekamų su prekėmis, kurios, kaip įtariama, pagamintos pažeidžiant tam tikras intelektinės nuosavybės teises, ir priemonių, kurių turi būti imamasi prekių atžvilgiu nustačius, kad jos pagamintos pažeidžiant tokias teises, 2003 m. liepos 22 d..